

Kortanalys 1/2017

Fångpopulationens utveckling i Sverige och Norden

Innehåll

Inledning.....	4
Metod och material.....	7
Fångpopulationens förändring i Sverige	12
Förändringen av fångpopulationens storlek i Norden	20
Slutsatser.....	29
Referenser	31
Bilagor	35

URN: NBN: SE: BRA-709
© Brottsförebyggande rådet 2017

Författare: Victor Ståhl, Johanna Olseryd
Omslagsillustration: Susanne Engman
Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna kortanalys kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se

Sammanfattning

I denna kortanalys undersöks om fångpopulationens storlek och utveckling främst varit en funktion av förändringar i nyintaget i anstalt eller de utdömda strafftiderna under perioden 1950–2015. Frågeställningen undersöks för Sveriges del, men även för de nordiska länderna Finland, Norge och Danmark. Eftersom länderna har stora likheter är det av intresse att undersöka om samma faktor påverkat fångpopulationens storlek i alla länder.

Resultaten visar att de ökade strafftiderna är den mest betydelsefulla förklaringen till förändringarna i fångpopulationen i Sverige. Detta gäller även för Danmark och Norge, även om begränsad tillgång till data gör slutsatserna mindre säkra. Finland intar en avvikande position, där har nyintaget i stället den största betydelsen.

Studien tar ett samlat grepp om vilken av de två övergripande faktorerna som har störst påverkan i stället för att försöka undersöka och summera effekten av alla enskilda händelser, till exempel lagstiftnings- och praxisförändringar, som påverkat fångpopulationen under de senaste decennierna.

Analysen ger information om vad som påverkar fångpopulationen, en viktig kunskap eftersom fängelsestraff är förenade med betydande kostnader för samhället. Resultaten kan vara till nytta för Kriminalvården för att förstå förändringar och efterföljande konsekvenser för verksamheten i form av beläggning och platsbehov.

Inledning

Varför undersöka fångpopulationens storlek?

Det finns flera anledningar till att det är viktigt att beskriva och förstå utvecklingen av hur många personer som sitter i fängelse. Fångpopulationens storlek är intressant ur ett statsfinansiellt perspektiv då fängelse är förenat med betydande kostnader för samhället. Kunskapen om vad som påverkar fångpopulationen är därför av värde för Kriminalvårdens verksamhet då den kan komma till användning i försöken att förstå fångpopulationens¹ utveckling och därmed förutse framtida kostnader som kan uppkomma till följd av förändringar i beläggning och platsbehov.

Ytterligare en anledning till att studera fångpopulationens utveckling är för att kunna göra jämförelser med andra länder. Lyfter man blicken till våra grannländer har fångpopulationens utveckling skiljt sig åt under de senaste åren, vilken beskrivs närmare i rapporten. Det kan vara intressant för beslutsfattare att veta om, hur och varför Sveriges fångpopulation avviker från den i andra, närliggande länder. Jämförelser med andra länder kan vara av värde för att illustrera vad olika kriminalpolitiska inriktningar och beslut kan få för effekter samt om effekterna av genomförda ändringar blir de avsedda.

Fångpopulationens storlek påverkas av nyintaget i anstalt och av strafftiderna

Ett sätt att kategorisera de olika påverkansfaktorerna är att dela upp dem i två övergripande kategorier: de som huvudsakligen påverkar fångpopulationen genom att förändra *nyintaget i anstalt* och de som huvudsakligen påverkar fångpopulationen genom att förändra *strafftiderna*. Man kan säga att fångpopulationen styrs av dessa två huvudkomponenter. Ett land där få personer döms till långa fängelsestraff kan därmed ha samma fångpopulation som ett annat land där många personer döms till korta fängelsestraff.

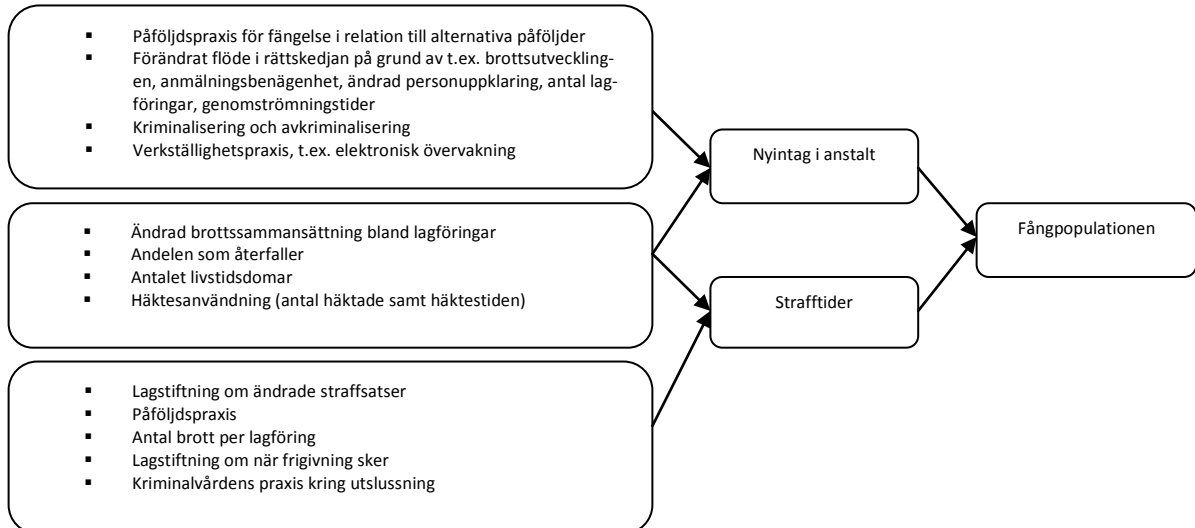
Det finns i sin tur en rad faktorer som bidrar till förändringar i fångpopulationens storlek genom att påverka någon av dessa två. På ett övergripande plan kan man sammanfatta dessa faktorer i termer av lagstiftningsförändringar och förändrad påföljdspraxis. Nyintaget är ett resultat av den påföljdspraxis som råder, men kan även ses som ett slags produktionsmått som hör ihop med verksamhetsstyrning, intern planering och hur genomströmningen av brott sker

¹ Begreppet fånge är föråldrat och i stort sett utmönstrat från modernt språkbruk i anslutning till kriminalvårdsverksamhet. I denna kortanalys används dock genomgående begreppet fångpopulation för den sammantagna grupp som består av personer som är intagna i anstalt och i häkte. Det beror på att det inte finns något etablerat alternativt begrepp för denna grupp som fungerar väl i löpande text.

genom rättsväsendet (en funktion av flödet i rättskedjan). Det är därmed även i någon mån en indikator på rättsväsendets kapacitet att lagföra personer för brott. Strafftiderna är i stället ett resultat av den lagstiftning, det regelverk och den praxis som finns kring vilka påföljder som ska utdömas för vilka brott, och vilka straffsatser som ska gälla för dem.

En teoretisk modell över vilka faktorer som påverkar nyintaget och/eller strafftiderna presenteras översiktligt i figur 1.

Figur 1. Faktorer som kan påverka fångpopulationen.

Syfte och frågeställningar

För Sveriges, Finlands, Norges och Danmarks del är det relativt väl klarlagt vilka enskilda händelser, lagstiftningsförändringar och förändringar i påföljdspraxis som under olika perioder bidragit till förändringar av fångpopulationens storlek under de senaste decennierna (se bilaga 1 för en sådan översikt gällande Sverige, hämtat från Lappi-Seppälä 2016). Gemensamt för de sammanställningar som gjorts över fångpopulationens utveckling är att de är av beskrivande och kvalitativ karaktär. De har inte syftat till att kvantitativt undersöka vilka faktorer som har störst påverkan på fångtalets utveckling över tid. Man har inte heller på ett mer övergripande plan studerat vilken av de två aspekterna förändrade strafftider respektive förändrat nyintag i anstalt som haft störst inverkan på fångpopulationens utveckling sett över ett längre tidsperspektiv. Här har en kunskapslucka identifierats som denna kortanalys ämnar titta närmare på.

Det första syftet med analysen är därmed att studera om fångpopulationens utveckling i första hand samvarierar med förändringar i de genomsnittliga strafftiderna eller med ett förändrat nyintag i anstalt. Den centrala frågeställningen är:

- Har fångpopulationens utveckling under perioden 1965–2014 i första hand drivits av förändringar i nyintaget i anstalt eller av utdömda genomsnittliga strafftider?

Att undersöka utvecklingen av fångpopulationen utifrån en indelning i antalet nyintagna respektive i utdömda strafftider ger en mer övergripande förklaring till fångpopulationens utveckling över tid på ett sätt som kan ligga till grund för jämförelser mellan länder. Man kan då undersöka om utvecklingen av fångpopulationen beror på samma saker i de nordiska länderna, utan att behöva försöka förstå innebörden av ett flertal individuella händelser och reformer i de olika länderna. Det andra syftet med kortanalysen är därför att undersöka om det är samma huvudsakliga faktor (strafftid eller nyintag) som driver fångpopulationens utveckling i de övriga nordiska länderna² under samma tidsperiod. Den andra frågeställningen i studien är därmed:

- Drivs fångpopulationens utveckling i Finland, Danmark och Norge av samma huvudsakliga faktor (strafftid eller nyintag) som i Sverige?

² Studien avser de nordiska länderna med extra fokus på den svenska fångpopulationen. Islands fångpopulation redovisas i jämförelsen mellan länder men utelämnas senare i analyserna på grund av att det inte finns tillräckligt mycket data för att göra dylika analyser.

Metod och material

Datamaterial

Kortanalysen är till stora delar en analys av befintlig statistik över fångpopulation, nyintag i anstalt och strafftid som samlats in från olika datakällor. I huvudsak används två olika datakällor:

- 1) *Nordisk statistikk for kriminalforsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige* (publicerad av Kriminalforsorgen (Kriminalvården i Danmark) respektive Kriminalomsorgen (Kriminalvården i Norge) och förkortas genomgående NS).
- 2) *Nordic criminal statistics* (publicerad av von Hofer, Lappi-Seppälä och Westfelt 2012 och förkortas genomgående (NCS)).

NS ger aktuell information för de senaste åren (2011–2014) medan NCS visar den långsiktiga utvecklingen, från 1950 fram till 2010³. En utgångspunkt i kortanalysen är att publicerad statistik i NS och NCS är jämförbara om inte annat framgår i publikationerna.

I kommunikation med respektive lands statistiska centralbyrå alternativt kriminalvårdsmyndighet har det framkommit att vissa av de internationella statistikerna innehåller inaktuella tidsserier. I dessa fall har i stället nationella uppgifter från respektive centralbyrå/kriminalvårdsmyndighet använts. Samtliga källor, och för vilka år och länder de använts, specificeras närmare i tabell 1 nedan.

³ Även i andra internationella källor (till exempel SPACE) redovisas mått på fångpopulationen men med korta tidsserier. Kortanalysen fokuserar på de nordiska länderna och ingen annan internationell datakälla har kunnat användas då andra källor har ett *kort* tidsperspektiv, vilket omöjliggör tidsserieanalys som används i denna studie. Hade andra källor använts hade frågeställningen och metoden behövt ändras.

Tabell 1. Datamaterial som används i kortanalysen.

Mått	Tidsperiod/år	Källa	Länder
Fångpopulation	1950–2008	Nordic criminal statistics (NCS)	NO, DK, FI och SE
Fångpopulation	2008–2010	Nordic criminal statistics (NCS)	NO, FI och SE
Fångpopulation	2011–2014	Nordisk statistik (NS)	NO, DK, FI, IS och SE
Fångpopulation	2002–2010	Nordisk statistik (NS)	IS
Fångpopulation	2013	Kriminalvården (2015)	Europeiska länder
"Alternativ" fångpopulation	1986–2014	Kriminalvården (2015) och Kriminalvården (2016a)	SE
Fångpopulation	2010	Institute for criminal policy research (2015)	Utoomeuropeiska länder
Nyintag i anstalt	1950–1978	Nordic criminal statistics (NCS)	FI och SE
Nyintag i anstalt	1979–2008	Nordic criminal statistics (NCS)	DK, FI och SE
Nyintag i anstalt	2009–2010	Nordic criminal statistics (NCS)	FI och SE
Nyintag i anstalt	2011–2014	Nordisk statistik (NS)	SE
Nyintag i anstalt	2011–2014	Brottsförmyndigheten (2014)	FI
Nyintag i anstalt	1960–2014	Statistiska sentralbyrån (SSB, Norge)	NO
Utdömd strafftid	2002–2014	Nordisk statistik (NS)	DK och NO
Utdömd strafftid	1992–2014	Finska statistiska centralbyrån (2016)	FI
Utdömd strafftid	1984–2014	Brå (2017)	SE
Faktiska strafftider	1965–1983	SCB (1983)	SE

Sammankoppling av tidsserier från olika källor

Tidsserier från olika källor har bara kopplats samman då det har varit ingen eller mycket liten skillnad mellan tidsseriernas nivåer och utvecklingsmönster. I vissa fall skiljer sig de olika källornas nivåer för enskilda år (dock i liten utsträckning), vilket delvis förklaras av att de baseras på olika datalager, och eventuellt också av mindre skillnader i definitioner. Måtten i de olika källorna är så pass lika att de tillsammans ger en god bild av både den långsiktiga utvecklingen och de senaste årens utveckling, liksom en god bild av nivåerna. Längden på tidsserierna skiljer sig åt, vilket visas i tabell 1. Vissa mått innehåller observationer ett fåtal år tillbaka i tiden medan andra innehåller observationer ända tillbaka till 50-talet. I regel finns det långa tidsserier över nyintag i anstalt men korta tidsserier för strafftider. Detta har påverkat analyserna och hur de redovisas i figurer. Exempelvis görs inga punktdiagram med analyser av samvariationen mellan strafftider och fångpopulation för Danmark och Norge då de få⁴ observationerna kan ge en felaktig bild av samvariationen mellan faktorerna.

Två begränsningar: hänsyn har inte tagits till häktade som frikänns och faktiska strafftider

Två begränsningar har identifierats som skulle kunna påverka resultaten. Den första är *häktas användningen*, vilket påverkar fångpopulationsmålet då det också inkluderar häktade som inte är fängelsedömda. Fångpopulationen kan delas in i tre delar:

- 1) fängelsedömda i anstalt
- 2) fängelsedömda i häkte
- 3) övriga i häkte.

Övriga i häkte består både av häktade som frikänns och av häktade som fått andra straff än fängelse och där variationer i dessa övriga häktade alltså *inte påverkas* av förändringar i nyintag eller strafftid, vilket alltså är den första begränsningen. Övriga i häkte styrs alltså av annat än nyintag och strafftider, vilket gör att det kan finnas viss risk att nyintaget och strafftidernas bidrag till fångpopulationen kan skattas något skevt, men troligtvis bara i viss utsträckning.

⁴ Gränsen för få observationer har i denna kortanalys satts till mindre än femton årliga observationer.

Lösningen är att analyserna kompletteras med ett alternativt fångpopulationsmått ”medelbegräddning i anstalt” där enbart de som avtjänar fängelsestraffet *i anstalt* ingår. Fördelen är att måttet inte påverkas av ”övriga i häkte”, men nackdelen är att måttet mäter fångpopulationen dåligt då det exkluderar personer som helt eller delvis kan ha avtjänat sitt straff i häkte. Häktestiden ska nämligen avräknas från (fängelse)strafftiden vid en sådan påföljd. En del av strafftiden kan alltså avtjänas i häkte, med konsekvensen att strafftidernas påverkan på fångpopulationen underskattas. I bilaga 2 presenteras detta alternativa mått med tillhörande analys, som bör ses som en kompletterande analys och ett känslighetstest av resultaten i rapporten.

Den andra begränsningen är att de data som ligger till grund för sammanställningen utgår från *utdömda* strafftider och inte faktiska strafftider. De utdömda strafftiderna är i regel längre än de faktiska tiderna vilket har att göra med att en klient i regel frigivs innan hela den utdömda strafftiden är avtjänad. Man kan argumentera för att uppgifter om de faktiska strafftiderna hade varit bättre att använda, dels då de tar hänsyn till när fängelsestraffen *i praktiken* avslutas, dels för att uppgifterna om de faktiska tiderna uppdateras när en person som sitter i fängelse får förlängt straff. Sådana uppgifter finns dock inte tillgängliga för alla år och samtliga länder. För att kunna studera längre tidsserier (vilket är en förutsättning för den typ av analyser som görs i studien), används därför de utdömda strafftiderna. En annan bild av utvecklingen av strafftiderna skulle kanske framträda om man i stället utgick från den tid som en fängelsedömd person de facto avtjänar.

En möjlig svaghet i analyserna utgörs alltså av en avsaknad av data avseende de faktiska strafftiderna. I bilaga 3 visas hur *utdömda* och *faktiska* strafftider följer varandra för Sveriges del, för åren de överlappar (1984–1992). Antalet år är väl litet för att göra någon precis bedömning av om utvecklingsmönstret i utdömda strafftider följer utvecklingsmönstret i de faktiska strafftiderna. Analysen indikerar dock att det *kan* finnas likheter i de grova utvecklingsmönstren, speciellt om man bortser från år 1992.

Statistiska metoder

I kortanalysen undersöks fångpopulationen utifrån två centrala faktorer – nyintag och strafftid. Hur faktorerna påverkar fångpopulationen studeras över tid och presenteras i diagram. För varje tidsserie med minst femton årliga observationer, undersöks samvariationen mellan respektive faktor och fångpopulationen i form av ett punktdiagram, med en regressionslinje och ett mått på förklaringsgraden.

Förklaringsgraden (determinationskoefficienten, R^2) är ett statistiskt mått som visar hur stor andel av den totala variationen i fångpopulationen som förklaras av variationer i en faktor (t.ex. nyintaget). Värdet 0 indikerar att faktorn (t.ex. nyintaget) inte alls förklarar fångpopulationens förändring. Värdet 1 indikerar att faktorn (t.ex. nyintaget) ensamt förklarar all variation i fångpopulationen.

För Sveriges del görs också analyser med flera faktorer samtidigt, som svarar på frågor om *hur* och *hur mycket* faktorerna nyintag och strafftid påverkar fångpopulationen. Dessa multivariata analyser görs endast på svenska data i och med att de andra länderna inte har långa tidsserier⁵ för samtliga tre faktorer. I studien används transferfunktionsmodeller⁶, även kallad

⁵ En tumregel vid multivariata analyser är minst 20 observationer per förklarande variabel. Vid årsstatistik skulle det alltså behövas 40 år för att kunna använda två variabler (t.ex. strafftid och nyintag) för att förklara en undersökt variabel (till exempel fångpopulationen). Det är alltså bara för Sverige som det finns minst 40 observationer för samtliga variablerna fångpopulation, strafftid och nyintag.

⁶ I transferfunktionsmodeller inkluderas flera förklarande variabels sammantagna påverkan på en undersökt variabel. De förklarande variablerna kan innebära en direkt effekt i dag och/eller en tidsfördröjning på ett eller flera år. Därutöver inkluderas så kallade ARMA-komponenter som i princip rensar bort inverkan från andra ”osynliga” faktorer som utöver nyintag och strafftid också påverkar fångpopulationen. ARMA-komponenterna består av 1) AR-komponenter, en sorts förklarande variabler i form av den beroende variabelns tidsförskjutna värden och/eller 2) MA-komponenter som är olika typer av glidande medelvärden. Transferfunktionsanalyser används i tidsseriestudier och vid prognoser, mestadels inom ekonomi och finans, men sällan vid analyser av kriminologiska fenomen eller studier av rättsväsendet. Ett undantag är Lenkes studie om alkoholkonsumtionens bidrag till (den anmälda) våldsbrottsligheten (se Lenke

dynamisk regression, där analysen görs över tid och indikerar om de förklarande faktorerna påverkar den beroende variabeln med viss tidsförskjutning, vilket är relevant då det ibland tar en viss tid för en faktor att inverka på den undersökta variabeln. Analysen tar därmed hänsyn till att båda faktorerna nyintag och strafftider kan påverka fångpopulationen, och att påverkan kan ske under samma år – eller med ett eller flera års fördröjning.

Definitioner

Definitionerna av de centrala måtten i kortanalysen är desamma som används i respektive källa som tidsserierna och data är hämtade från, det vill säga primärt de i NS och NCS, men också i viss mån från andra nationella källor i respektive land. För mer information om dessa hänvisas till respektive källa som står angiven i tabell 1. Definitionerna skiljer sig något i de olika datakällorna, men i och med att utvecklingsmönstren och nivåerna i de olika källorna följer varandra görs här ett antagande om att definitionerna som ligger till grund för uppgifterna är närliggande och godtagbart samstämmiga för studiens syfte. I huvudsak är det fyra viktiga begrepp som används i analysen, vilka förklaras i korthet nedan.⁷

Fångpopulationen

Fångpopulationen definieras som medelantalet inskrivna frihetsberövade under ett år vid anstalter och häkten samt andra enheter som drivs av kriminalvården. Samtliga häktade ingår, alltså även häktade som *inte* får en fängelsestraff och därmed inte intas i anstalt efter lagföring. Övervakade med hjälp av elektronisk kontroll (fotboja) ingår inte.

Nyintag i anstalt

Med nyintag i anstalt menas antalet personer som under det specifika året påbörjat verkställighet av frihetsberövande straff i fängelse och häkte. Fängelsestraff som helt avtjänats i häkte ingår i nyintaget. Häktade som blir frikända eller får en frivårdspåföljd ingår inte, eftersom de aldrig intas i anstalt. Klienter där fängelsestraffet verkställs genom elektronisk övervakning (fotboja) och bötesfångar⁸ ingår inte heller. Ofta förkortas ”nyintag i anstalt” till ”nyintag”. Då ”nyintag” nämns i rapporten handlar det alltså uteslutande om nyintag i anstalt/häkte.

Strafftid

Strafftiden definieras här som den *genomsnittliga* strafftiden för samtliga utdömda fängelsestraff i tingsrätt exklusive livstidsdomar⁹ ett specifikt år. I studien används, som nämnts ovan, den *utdömda* strafftiden, alltså strafftiden vid tidpunkten för fängelsestraffen så långt det är möjligt. Ett undantag utgörs dock av åren mellan 1965 och 1983 då analysen för Sveriges del baseras på faktiska strafftider (mätt efter fängelsestraffets avslut) uppräknade till uppskattad utdömd strafftid på grund av att sådana uppgifter inte registerfördes under dessa år.¹⁰

1989). För mer om transferfunktionsmodeller, se till exempel Hyndman & Athanasopoulos 2013, kapitel 9.1.

⁷ För utförlig beskrivning av de olika begreppen samt resonemang om jämförbarheten i uppgifterna se s. 6–11 i Kriminalvården 2016 och sid. 19–28 i von Hofer, Lappi-Seppälä och Westfelt 2010.

⁸ Om en person som döms till böter inte betalat kan personens bötesdom förvandlas till fängelse. Dessa fångar kallas bötesfångar. I Danmark, Island och Norge kan en person som först avtjänar en fängelsestraff vara kvar i fängelse för att avtjäna bötesstraff. I Island och Norge räknas personen då i kategorin bötesförvandling, men i Danmark räknas personen i kategorin dömda. Bötesförvandling i Finland och Sverige innebär att den som döms till böter och inte kan betala, döms på nytt. I Sverige blir domen då fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader (Kriminalvården, 2016, s.6). Inga av dessa ingår dock i nyintaget.

⁹ Livstidsdomar ingår inte i beräkningen av de genomsnittliga strafftiderna, eftersom det inte går att beräkna hur långt fängelsestraff dessa personer kommer att avtjäna förrän personen ansöker om nåd och då eventuellt får straffet tidsbestämt. Livstidsstraffets faktiska längd har ökat över tid (se Brå (2015a), vilket gör det olämpligt att uppskatta livstidsstraffets längd till 10 år eller dyligt. Det bör beaktas att man i Norge inte kan dömas till livstids fängelse, utan som mest till ett tidsbestämt straff om 21 år. Definitionen kan därmed i alla fall till viss del göra att Norges strafftider framstår som längre än i Sverige, Danmark och Finland, vars livstidsdömda inte räknas med.

¹⁰ Uppräkning av den faktiska strafftiden så det ungefärligt motsvarar utdömd strafftid. Uppräkning med kvoten 3/2 (eller uttryckt i

Fångtalet

Med fångtalet menas medelantalet inskrivna frihetsberövade under ett år per 100 000 i befolkningen. I föreliggande studie används hela befolkningen som befolkningsdefinition trots att det bara är den straffmyndiga befolkningen (personer 15 år och äldre) som kan komma i fråga för ett fängelsestraff. Det beror på att studien bygger på data från NCS i vilken befolkningen 15 år och uppåt inte finns redovisad för åren före 1990, vilket författarna motiverar med att definitionen är den bästa för att kunna jämföra med andra internationella publikationer. I syfte att kunna analysera längre tidsserier samt för att kunna göra internationella jämförelser används därför hela befolkningen i definitionen även här. I praktiken är utvecklingsmönstren för de olika befolkningsdefinitionerna likadana, vilket gör att resultaten i studien inte påverkas. Dock skiljer sig nivåerna vilket bör beaktas vid eventuella jämförelser med de källor som använder den mer snäva befolkningsdefinitionen.

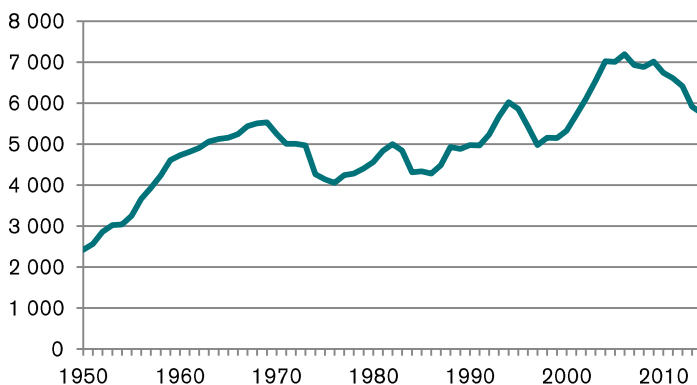
decimalform: 1,5) som tar hänsyn till att faktisk strafftid var två tredjedelar av utdömd strafftid. Detta baseras på ett antagande om att detta gäller för strafftiderna i genomsnitt, även om enstaka klienter kan frigges vid andra tidpunkter än efter att 2/3 av straffet är avtjänat. I bilaga 3 visas hur de olika strafftidsmåtten överlappar varandra.

Fångpopulationens förändring i Sverige

Utvecklingen av fångpopulationens storlek 1950–2014

I figur 2 presenteras fångpopulationens utveckling i Sverige mellan åren 1950 och 2014. Utvecklingen i stort präglas av en ökning av fångpopulationens storlek, med kortare upp- och nedgångar.

Figur 2. Fångpopulationen i Sverige 1950–2014. Källor: NCS (1950–2010) och NS (2011–2014).

Som tidigare nämnts finns sammanställningar som i stora drag sammanfattar vilka enskilda händelser, lagstiftningsförändringar och praxisförändringar avseende påföljder som bidragit till utvecklingen över tid. De visar att den ökande fångpopulationen under 1950-talet i huvudsak kan hänföras till en ökning i antalet lagförda för stöld och rån (von Hofer 2003). Efter att brottsbalken infördes år 1965, fortsatte behandlingsideologin (Tham 1995, Victor 1995, Lahti 2000) att sätta sin prägel på kriminalpolitiken, och fler alternativa påföljder infördes som minskade användningen av fängelse. Därtill skedde lagändringar, och domstolarna blev mer restriktiva med att utdöma frihetsberövande straff. Detta fick till följd att fångpopulationen minskade under perioden fram till 1975. Under de påföljande decennierna parerades sedan kontinuerliga skärpningar av straffen för narkotikabrott, och senare också av våldsbrott och sexualbrott, med reformer för att i ökad grad använda alternativa påföljder vid kortare fängelsestraff. Skyddstillsyn i kombination med olika typer av till exempel missbruksvård är ett exempel. För ungdomar infördes år 1999 också slutna ungdomsvård för att undvika fängelsestraff. Till det kan läggas ett antal förändringar som fått stor effekt enskilda år. Ett exempel är när man 1983 gick från att frige personer efter två tredjedelar av straffet till att frige efter halva straffet (prop. 1982/83:85). År 1993 ändrade man sedan åter tillbaka till två tredjedelars fri-

givning (prop. 1992/93:4).

Under det senaste decenniet har fångpopulationen minskat, från att ha legat som allra högst år 2004. Det finns en rad faktorer som sannolikt bidragit till minskningen. Träskman (2015) pekar på att det under senare år överlag skett en minskning i antalet lagförda, men också en omfördelning i hur olika påföljder används, vilket resulterat i färre frihetsberövande straff. Kriminalvårdens statistik visar också på en minskning i användningen av både korta och långa fängelsestraff (Kriminalvården 2014). Att användningen av korta fängelsestraff minskat är också något som von Hofer tidigare beskrivit, vilket fått effekten att de genomsnittligt utdömda strafftiderna blivit längre (Brå 2012). Minskningen av de korta fängelsestraffen innebär att straffmassan (det vill säga det totala antalet utdömda straffmånader, vilket är antalet domslut med fängelsepåföljd multiplicerat med fängelsestraffens längd) minskade, vilket i sin tur minskade fångpopulationen. Minskningen i antalet utdömda korta fängelsestraff märks också på att antalet personer som får fotboja (vilket endast kan komma i fråga som en verkställighetsform när någon dömts till ett fängelsestraff upp till 6 månader) minskat från omkring 3 000 per år innan 2010 till 1 800 år 2015.

En annan förändring som påverkat strafftiderna i minskande riktning är den praxisändring avseende straffen för narkotikabrott som skedde år 2011 i och med ett avgörande från Högsta domstolen (NJA 2011 s. 357). Domen innebar att andra omständigheter än mängd och preparat ska beaktas vid avgörande om brottet är grovt, och nya farlighetsbedömningar gjordes också av vissa preparat. I praktiken innebär detta att det skett en halvering av den totalt utdömda strafftiden för narkotikabrott mellan åren 2010 och 2013 (Brå 2013). Narkotikabrott är tillsammans med våldsbrott den vanligaste brottstypen som de intagna i svenska anstalter gjort sig skyldiga till. Det ger anledning att tro att denna förändring i hög grad bidragit till en minskning av strafftiderna och därmed fångpopulationen. Förändringen har också påverkat antalet utdömda fängelsestraff (nyintaget i anstalt) i de fall då brott som tidigare resulterade i ett kortare fängelsestraff nu leder till en annan lindrigare påföljd.¹¹

Ytterligare en faktor som kan ha bidragit till en minskad fångpopulation efter 2004 är förändringar i antalet återfall. Det har skett en minskning i andelen personer som återfaller i lagförda brott och då döms till ett nytt fängelsestraff. Mellan 2004 och 2013 har andelen som återfaller i brott¹² efter att ha avtjänat ett fängelsestraff minskat från 53 till 45 procent (Brå 2015b). Rimligtvis medför det att den tidigare belastningen hos dem som döms är mindre, vilket skulle kunna medföra kortare strafftider. Eftersom strafftiderna ökade under denna period är det dock inte troligt att denna faktor haft mer än en marginell effekt på fångpopulationen.

Samtidigt som ovanstående förändringar bidragit till en minskning av fångpopulationen har det skett förändringar som bör ha påverkat fångpopulationen i en ökande riktning. Bakom minskningen göms därmed faktorer som borde haft motsatt effekt, men som inte går att urskilja i fångpopulationens övergripande utveckling. 1 juli 2009 ändrades straffskalan för mord så att tidsbestämda straff på upp till 18 år för mord infördes, från att tidigare ha inneburit maximalt 10 år (eller livstid). År 2010 genomfördes sedan en straffmättningsreform (prop. 2009/10:147) som syftade till att skärpa straffen för de allvarligaste våldsbrotten (Brå 2014). De första åren efter reformen bedömdes att skärpningarna inte hade bidragit till någon reell ökning av fångpopulationen (Brå 2014). Det finns dock tecken på att effekterna av reformen nu börjat synas i Kriminalvårdens statistik (Kriminalvården 2016b, Dagens juridik 2016). Sedan den 1 juli 2014 ska livstids fängelse dessutom utgöra normalstraffet för mord.

Ytterligare en faktor som kan ha påverkat utvecklingen i ökande riktning är att den tid som livstidsdömda faktiskt avtjänar har blivit längre över tid. Brå har i en analys av livstidsdomar (Brå 2015a) visat att den genomsnittliga strafftiden för de livstidsstraff som efter beviljad nåde-

¹¹ År 2010 lagfördes ungefär 20 000 personer för brott mot narkotikalagen, varav 8 procent var i form av ett fängelsestraff (Brå 2010). Året efter sjönk andelen till sex procent (Brå 2011), vilket alltså ger stöd för tesen att praxisändringen också lett till lindrigare påföljder.

¹² Återfall i lagförda brott exklusive lagföring genom penningböter och exklusive ordningsbot.

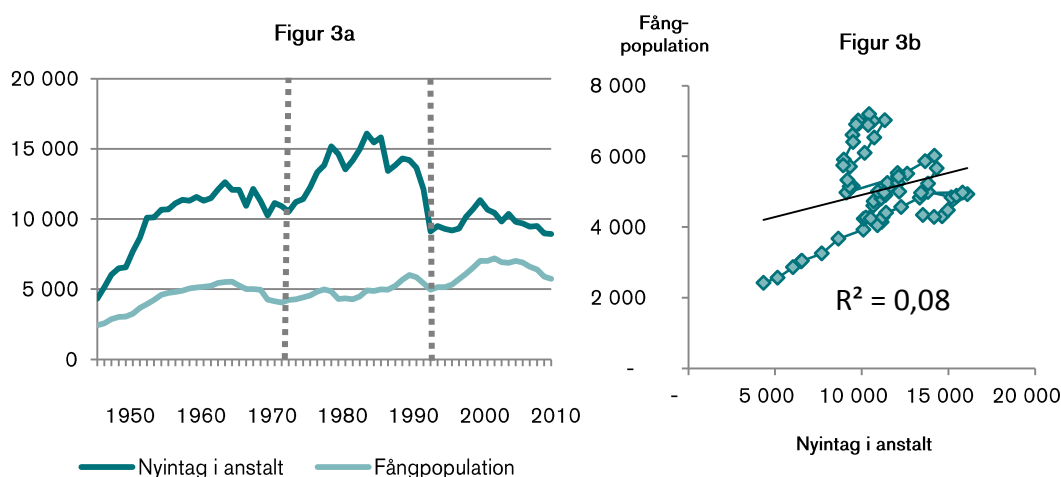
ansökan tidsbestämts ökat över tid. Under perioden 1995–2004 var det genomsnittliga tidsbestämda straffet 20,6 år, medan det under åren 2005–2013 var 24,9 år (Brå 2015a). Antalet livstidsdömda är dock få i relation till antalet som får tidsbestämda straff, varför detta endast kan ha påverkat i mycket liten utsträckning. År 2015 intogs enligt kriminalstatistiken 15 personer i anstalt för att avtjäna livstidsstraff, medan antalet personer som intogs för att avtjäna tidsbegränsade fängelsestraff var nästan 8 600.

Nyintaget har påverkat fångpopulationen periodvis

I de följande avsnitten redovisas enkla separata analyser över hur nyintaget och strafftiderna förhåller sig till fångpopulationen. Dessa analyser ger en bild av utvecklingen över tid och ger *hypoteser* om hur de olika faktorerna kan påverka fångpopulationen och åskådliggör kopplingarna visuellt. Därefter görs analyser av hur båda faktorerna sammantaget påverkat fångpopulationen, vilket, till skillnad från de separata analyserna, ger en bra skattning av *hur mycket* de olika faktorerna påverkar fångpopulationen och rensar för annat som kan påverka den.

I figur 3 presenteras utvecklingen av nyintaget och fångpopulationen i Sverige. Figuren visar att nyintaget och fångpopulationen följt varandra väl under vissa tidsperioder, men också mindre väl i andra. I stora drag följde nyintaget och fångpopulationen varandra fram till 1974 (här utmärkt med en streckad linje), varefter kopplingen mellan faktorerna försvagades. I viss mån följer dock fångpopulationens *svängningar* nyintagets *svängningar*, men den *ökade* fångpopulationen verkar förklaras av andra faktorer.¹³ Fångpopulationen och nyintaget följer sedan åter varandra väl från och med 1997 (också utmärkt med en streckad linje) fram till i dag.

Figur 3a och 3b. Sverige. Nyintag i anstalt och fångpopulationen. Källor: NCS (1950–2010) och NS (2011–2014).

I figur 3b visas även samvariationen mellan nyintaget och fångpopulationen. Punkterna i diagrammet sprider sig relativt mycket, vilket tyder på att sambandet mellan nyintaget och fångpopulationen är ganska svagt. Den så kallade regressionslinjen pekar snett uppåt åt höger, vilket är rimligt då man kan förvänta sig att fångpopulationen ökar när nyintaget ökar (och vice versa). I figuren visas en förklaringsgrad på 0,08, vilket är ett lågt värde. Det innebär att 8 procent av svängningarna i fångpopulationen hänger ihop med nyintaget, och 92 procent av svängningarna i fångpopulationen förklaras av andra faktorer. Sambandet mellan faktorerna är alltså svagt.

Sett till hela perioden är samvariationen alltså svag eller obefintlig. Figur 3a ger dock en fingervisning om att det periodvis kan ha funnits ett starkare samband. Delas perioden upp i tre (se indelningen som skapas av de streckade linjerna) syns att nyintaget verkar ha olika inverkan på

¹³ Se bilaga 4 för hur procentuell förändring av nyintaget följer procentuell förändring av fångpopulationen.

fångpopulationen beroende på vilken tidsperiod som studeras. Under perioden 1950 till 1974 var samvariationen mycket stark ($R^2 = 0.96$), följt av en period (1974–1997) med svag eller ingen samvariation ($R^2 = 0.14$). Perioden 1997 fram till 2014 uppvisar återigen en stark samvariation ($R^2 = 0.48$). Det fanns alltså stark samvariation mellan nyintag och fångpopulation i början och slutet av tidsperioden, till skillnad från mitten på perioden, men sett till tidsperioden i sin helhet är samvariationen alltså svag.

Strafftiderna har påverkat fångpopulationens utveckling under hela tidsperioden

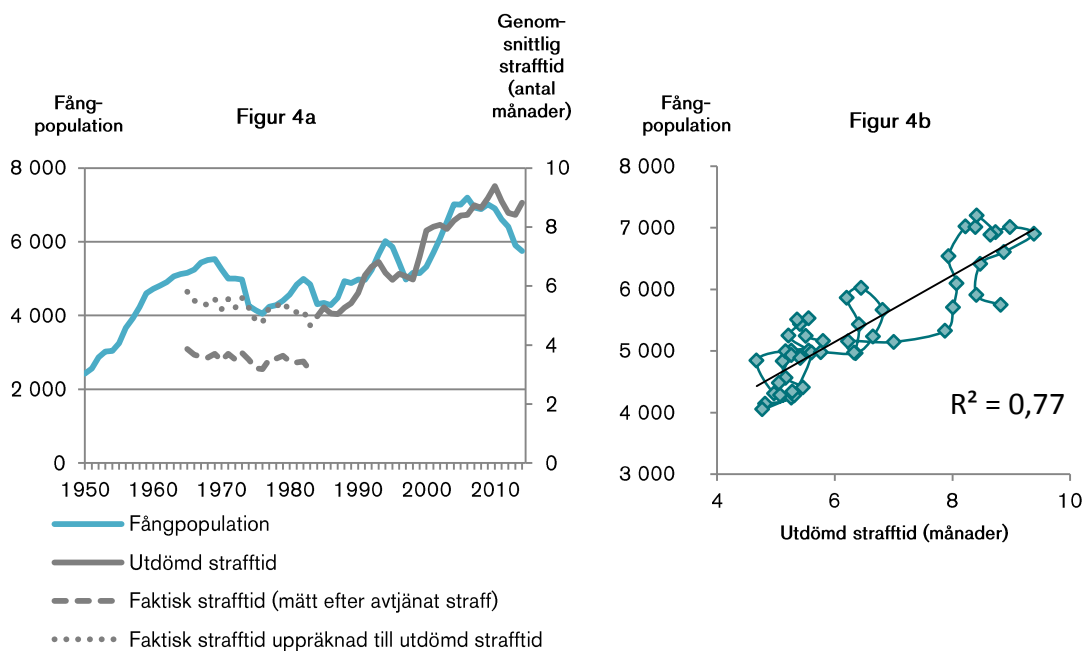
Vi går nu över till att undersöka relationen mellan strafftider och fångpopulationen. Figur 4a visar strafftiderna i relation till fångpopulationen.¹⁴ Den grå heldragna linjen är den genomsnittligt *utdömda* strafftiden för perioden 1984 och framåt. Den streckade linjen är genomsnittlig faktisk strafftid innan 1984. Innan 1983 fördes alltså statistik över faktisk strafftid till skillnad från de senaste två decenniernas statistik som fokuserar på utdömda strafftider i domstol. För att göra strafftiderna jämförbara över tid har den faktiska strafftiden räknats om till utdömd strafftid.

Den genomsnittliga *omräknade utdömda* strafftiden (prickad linje) minskade mellan 1965 och 1983. Samtidigt varierade fångpopulationen en del, först en uppgång 1965–1968, följt av en nedgång fram till 1976, följt av en ökning fram till 1982. Sett över hela perioden 1965–1983 minskade fångpopulationen, vilket tyder på att det finns ett visst långsiktigt samband mellan strafftiden och fångpopulationen även om svängningarna upp och ned inte förklaras av variationer i strafftiderna. Perioden därefter, från 1985 och fram till 2010, ökade de *utdömda* strafftiderna från fem månader till nio månader i genomsnitt. Under samma period ökade fångpopulationen. I figuren syns också två hack i strafftidskurvan, en kort period 1993–1998 med minskade strafftider och en ytterligare period 2010–2012 med minskande strafftider. Ungefär samtidigt minskade fångpopulationen.

I figur 4b visas samvariationen mellan strafftiden (prickad grå linje och heldragen grå linje) och fångpopulationen 1965–2014. I figuren visas en förklaringsgrad på 0.77, ett högt värde, vilket visar att sambandet mellan faktorerna är mycket starkt. En stor del av den ökade fångpopulationen förklaras alltså av att strafftiderna ökat.

¹⁴ Som tidigare nämnts har den faktiska strafftiden 1965–1983 räknats upp till utdömd strafftid för att kunna jämföra strafftiderna över tid. Den streckade linjen visar den faktiska strafftiden mellan 1965 och 1983, mätt efter fängelsestraffets avslut.

Figur 4a och 4b. Sverige. Fångpopulation och genomsnittlig strafftid år 1950–2014. Källor: Fångpopulationen (NCS för 1950–2010 samt NS för 2011–2014). Strafftiden (Kriminalstatistik, SCB resp. Brå).¹⁵

I tabell 2 görs en typ av känslighetsanalys av hur sambandet mellan strafftider och fångpopulationen påverkas av att de faktiska strafftiderna räknats om till utdömda strafftider för perioden 1965–1983. Uppräkningen kan nämligen innebära en liten osäkerhet.

Om man studerar perioden 1965–1983 och använder faktisk strafftid som definition på strafftiderna framkommer att sambandet mellan strafftiden och fångpopulationen är svagt ($R^2=0.26$). Om perioden 1984–2014 används, det vill säga samtliga år där det finns uppgifter om *utdömd* strafftid, framkommer ett mycket starkt samband mellan strafftiden och fångpopulationen ($R^2=0.78$). Sett över hela tidsperioden 1965–2014 så följer den svenska fångpopulationen strafftiderna väldigt väl ($R^2=0.77$). Att samvariationen är ungefär likadan 1965–2014 som 1984–2014 indikerar att det kan finnas en stark samvariation mellan strafftider och fångpopulation oberoende av om analysen görs på uppräknad och utdömd strafftid eller om den bara görs på utdömd strafftid.

¹⁵ I den officiella statistiken ingår livstidsdömda i strafftidsmåttet för perioden 1984–2008, dock ingår inte livstidsdömda för perioden 2009–2014. Därför har siffrorna räknats om för att bli jämförbara över tid. I kortanalysen ingår alltså inte livstidsdömda i strafftidsmåttet för perioden 1984–2014.

Tabell 2. Samvariation mellan strafftid och fångpopulation uppdelat på olika tidsperioder.

Tidsperiod	Definition av strafftid	Förklaringsgrad (R ²)
1965–1983	Faktisk strafftid	0.26
1965–1983	Faktisk strafftid uppräknad med kvoten 3/2	0.26
1984–2014	Utdömd strafftid	0.78
1965–2014	Faktisk strafftid uppräknad med kvoten 3/2 (1965–1983) samt utdömd strafftid (1984–2010)	0.77

Hur strafftider och nyintag sammantaget påverkar fångpopulationen

Resultaten har visat hur nyintaget och strafftiderna hänger ihop med fångpopulationen utifrån relativt enkla analyser. Förändringar i strafftiderna har haft större betydelse för förändringar i fångpopulationens storlek, och nyintaget har haft viss betydelse, framför allt under vissa tidsperioder. Resultaten visar att det inte är helt ovanligt att nyintaget och strafftiderna går in i varandra (se korrelationskoefficienten i tabell 3), och ibland finns bakomliggande faktorer som påverkar båda dessa (se figur 1 i inledningen). För att studera hur dessa två faktorer påverkar fångpopulationen sammantaget görs en multivariat analys¹⁶, det vill säga en analys där flera faktorer beaktas samtidigt. På så sätt kan man på ett bättre sätt än vid enskilda analyser skatta *hur mycket* strafftiderna respektive nyintaget påverkar fångpopulationen. Analysen är för hela tidsperioden 1966–2014 vilket gör att analysen utgår från att faktorerna påverkar fångpopulationen lika mycket under hela tidsperioden.

Tabell 3 visar en modell över fångpopulationen där nyintag och strafftid är inkluderade.¹⁷ Hela modellens samvariation med den faktiska fångpopulationen är hög, det vill säga nyintaget tillsammans med strafftider förklarar fångpopulationen mycket väl och utan större avvikelser vid specifika tidsperioder. Tabellen visar att strafftiderna har en statistiskt signifikant påverkan på 0.1-procentsnivån, medan nyintaget har en mindre signifikant påverkan. Det är alltså större sannolikhet att nyintaget inte alls påverkar fångpopulationen än att strafftiden inte alls gör det. Att nyintaget över huvud taget påverkar fångpopulationen är alltså osäkrare än att strafftiden gör det. I bilaga 2 görs också en sorts känslighetsanalys i form av alternativa modeller, där resultatet är att strafftiden har en signifikant påverkan på 0.1 procentsnivån oberoende av modelltyp.

Både strafftiden och nyintaget har en positiv påverkan på fångpopulationen. Koefficienten för strafftiden är positiv (+552), vilket innebär att om strafftiden föregående år ökade med en månad ökar fångpopulationen med 552 klienter. Även koefficienten för nyintag är positiv (+0.073), vilket innebär att om nyintaget till exempel ökar med hundra klienter så ökar fångpopulationen med 7,3 klienter.

¹⁶Transferfunktionsmodell (även kallad dynamisk regression). Se metodavsnittet i inledningen.

¹⁷I bilaga 2 görs också robusthetstest i form av alternativa modellspecifikationer, vilket indikerar att de så kallade parameterskattningarna är robusta, det vill säga strafftid och nyintag påverkar fångpopulationen ungefär lika mycket oberoende av hur modellerna rent tekniskt är utformade.

Tabell 3. Modellskattning med fångpopulationen som beroende variabel och nyintag och strafftid (tidsförskjuten ett år tillbaka i tiden) som oberoende variabler. MA (2) för residualhantering. Residualplottar i bilaga 5 och datamaterialet i bilaga 6.

Parameter	Koefficient	Standardfel	z-värde	Pr(> z)	Signifikans
Intercept	988	781	1.26	0.206	
Nyintag	0.073	0.038	1.92	0.055	(*)
Strafftid, tidsförskjuten 1 år	552	70	8.01	<0.001	***
Residualkomponent, MA (1)	0.851	0.154	5.51	<0.001	***
Residualkomponent, MA (2)	0.406	0.154	5.51	<0.001	***

Signifikanskod: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '(*)' 0.1 '.' 1

MPE = -0.39

MAPE = 3.83

AICc=697.1

BIC= 706.4

Antalet observationer = 49 (1966–2014)

df =44, Cor (Nyintag lagg 1, Strafftid) = -0.62

Analysen visar alltså att det framför allt är strafftiderna som påverkat fångpopulationen, vilket ett exempel kan illustrera: Mellan 1970-talet och i dag har strafftiderna ökat med i genomsnitt fyra månader, från fem månader till nio månader. Dessa fyra månaders ökade strafftid motsvarar alltså *enligt modellen* en ökning av fångpopulationen med 2 208 klienter ($4 \cdot 552 = 2\,208$). Under samma tidsperiod ökade *den faktiska* fångpopulationen med ungefär 2 000 klienter, vilket indikerar att strafftidernas påverkan på fångpopulationen har varit mycket stark.

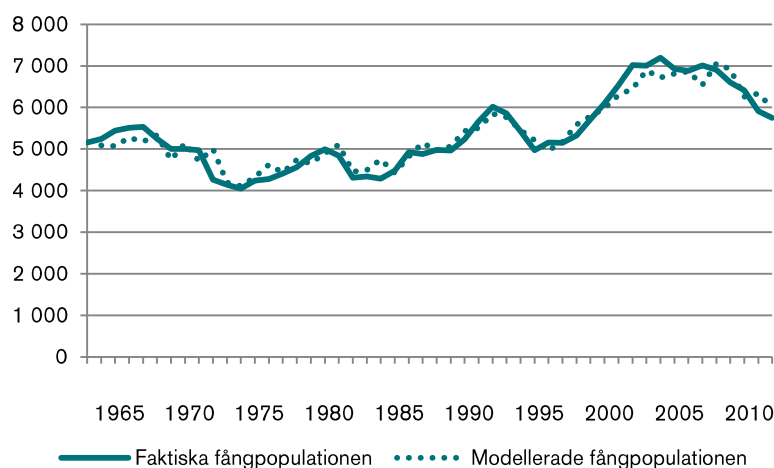
Nyintaget har inte påverkat fångpopulationen lika mycket. Exempelvis ökade nyintaget från ungefär 10 000 klienter till cirka 16 000 klienter mellan 1974 och 1988, vilket är den största ökningen av nyintaget under perioden som modellen är skattad på. Detta ökade nyintag på 6 000 klienter motsvarar alltså enligt modellen en ökning av fångpopulationen med 438 klienter ($6\,000 \cdot 0.073 = 438$).

Nyintagets påverkan på fångpopulationen är alltså inte alls lika stor som strafftidens påverkan. Figur 5 visar modellens predicerade värden och den faktiska fångpopulationen. Sammantaget förklarar de två faktorerna fångpopulationen väl över hela tidsperioden, vilket innebär att det är sannolikt att det inte finns starka faktorer utanför modellen¹⁸ som kan ha påverkat fångpopulationen¹⁹.

¹⁸ Som nämnts tidigare i rapporten skulle en övrig faktor som inte beaktats i analysen kunna vara användningen av häkte och utvecklingen av häktetider. Resultaten här ger dock inte något stöd för att häkte har någon större inverkan på fångpopulationen.

¹⁹ Modellen följer fångpopulationens vågmönster, liksom nivå och trend i den faktiska fångpopulationen. Dock verkar modellen till viss del efterreagera – först efter att fångpopulationen förändras reagerar modellen.

Figur 5. Den faktiska fångpopulationen 1965–2014 och den modellerade fångpopulationen 1966–2014.

Sammanfattning

Resultaten visar att de ökade strafftiderna är den mest betydelsefulla förklaringen till den ökade fångpopulationen i Sverige; det är i första hand strafftiderna som har styrt fångpopulationens utveckling. Nyintaget har i grova drag en liknande utveckling som fångpopulationen, men analyserna visar att nyintaget inte samvarierat med fångpopulationen sett till hela den studerade tidsperioden. Under vissa perioder kan dock nyintaget ha haft ett förklaringsvärde både under perioden fram till 1974 och sedan igen från 1997 och framåt.

Förändringen av fångpopulationens storlek i Norden

I förra kapitlet undersöktes hur strafftider och nyintag påverkat den svenska fångpopulationen. Vi går nu över till att dels beskriva hur fångpopulationen i Sverige utvecklats i relation till de andra nordiska länderna, dels undersöka om fångpopulationerna i Finland, Danmark och Norge drivs på samma sätt som i Sverige, det vill säga i första hand av de utdömda strafftiderna, eller om det finns skillnader mellan länderna. Detta görs genom en liknande analys som i det föregående kapitlet, men inte lika omfattande. Först görs en samlad genomgång av utvecklingen i de nordiska länderna. Sedan undersöks utvecklingen separat i Finland, därefter Danmark och slutligen Norge. Resultaten för varje land sammanfattas i slutet av respektive avsnitt.

Fångpopulationens utveckling i Norden – Sverige i relation till övriga länder

Slår man ihop fångpopulationerna i de nordiska länderna²⁰ har det totala antalet intagna varit relativt oförändrat under de senaste 60 åren, även om utvecklingen gått lite i vågor.²¹ Sett över hela tidsperioden har den nordiska fångpopulationen ökat något, från 1950 års fångpopulation på 15 400 klienter till 2014 års fångpopulation på 16 500²² klienter. Genomsnittet för hela perioden är 15 600 klienter. Delar man däremot upp det fångpopulationen på de enskilda länderna framträder en annan bild. Bakom de relativt små förändringarna som skett totalt sett gömmer sig betydande minskningar och ökningsar av fångpopulationen beroende på vilket land som studeras.

I figur 6 jämförs fångpopulationen i Sverige och de andra nordiska länderna (inklusive Island för de år där det finns tillgängliga data). År 2014 hade Sverige flest i fängelse, omkring 5 700 personer, nästan dubbelt så många som i Finland (omkring 2 900 personer) och mer än 30 gånger så många som i Island (knappt 200 personer). Fångpopulationen i Norge var nästan lika stort som i Danmark (cirka 3 900 respektive 4 000 personer).

²⁰ I och med det inte finns data för Island innan 2002 så används Norden (Danmark, Finland, Norge och Sverige) exklusive Island som indikation på hur den nordiska fångpopulationen utvecklats på lång sikt.

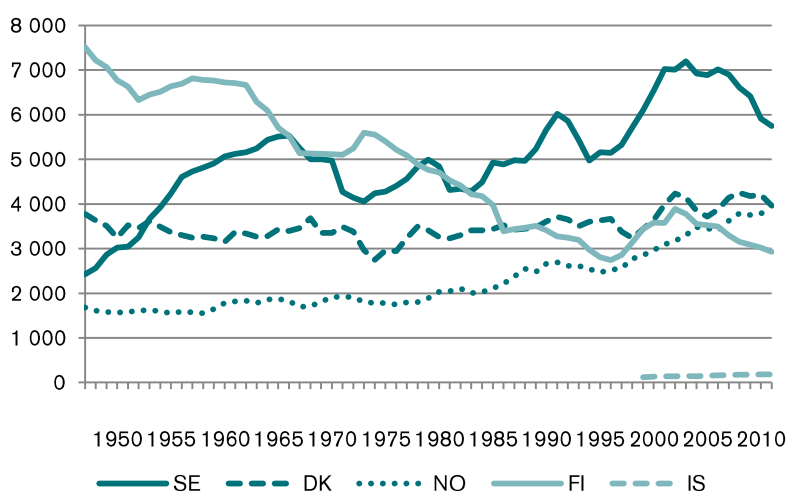
²¹ Från 50-talet fram till mitten på 60-talet ökade fångpopulationen, för att sedan falla tillbaka fram till slutet på 70-talet. På 80- och 90-talet var fångpopulationen relativt oförändrad. Under den första halvan av 00-talet ökade fångpopulationen kraftigt för att sedan vända nedåt.

²² År 2014 var fångpopulationen 16 700 om Island räknas med.

Sett över hela tidsperioden (1950–2014) har fångpopulationen utvecklats ganska likartat i Sverige och Norge; fångpopulationen har mer än fördubblats sedan 50-talet i båda länderna. Fångpopulationen i Danmark har legat relativt stabil över tid. Finland avviker från övriga länder med en kraftigt minskande fångpopulation. Finland hade år 1950 en mycket hög fångpopulation jämfört med de andra nordiska länderna.

Ser man till utvecklingen under ett kortare tidsperspektiv, sedan mitten av 00-talet, var fångpopulationen i Sverige som högst år 2006, då 7 200 klienter satt i anstalt, för att sedan minska svagt fram till år 2010, varefter den minskat kraftigt till omkring 5 900 personer. Utvecklingen på kort sikt liknar den i Finland som hade en topp år 2005 och en därpå följande minskning. Fångpopulationen i Danmark har under samma period varierat kring 4 000 klienter. I Norge har medelantalet ökat från 3 300 klienter till 3 900 klienter och i Island har ökningarna skett från cirka 140 klienter i anstalt år 2006 till cirka 180 stycken år 2014.

Figur 6. Fångpopulationen i nordiska länder 1950–2014. Källor: NCS (1950–2010) och NS (2011–2014). Island enbart NS och Danmark NS för 2008–2010.

Antal fångar i relation till befolkningens storlek – fångtalet

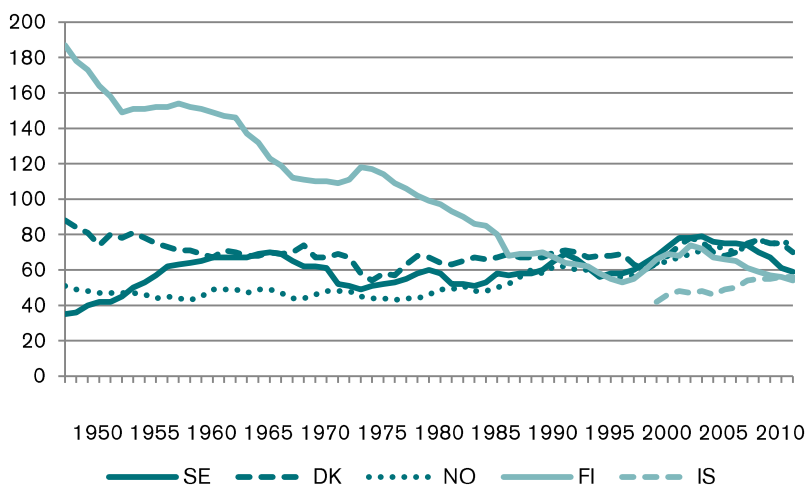
Fångpopulationens storlek hänger naturligtvis ihop med befolkningens storlek. Island har en lägre fångpopulation än Sverige då Island har en befolkning på ungefär 300 000 personer och Sverige en befolkning på tio miljoner (SCB 2016, World Bank 2016). I figur 7 redovisas därför fångtalet, det vill säga fångpopulationen per 100 000 i befolkningen.

Jämförs fångtalen i de nordiska länderna²³ framträder en betydligt mer samstämmig bild över utvecklingen. Fångtalet har i stora drag utvecklats ungefär likadant i de nordiska länderna sett till de senaste två-tre decennierna (längre tillbaka i tiden präglas dock utvecklingen av större skillnader). De nordiska fångpopulationerna har de senaste två decennierna varierat mellan 42 och 79 klienter per 100 000 i befolkningen. Utvecklingen präglas för samtliga länder av en minskning från mitten av 90-talet, en ökning under första halvan av 00-talet och en därpå följande minskning fram till omkring 2010. Under de senaste åren präglas dock utvecklingen i Sverige och Finland av en fortsatt minskning medan minskningen i de andra länderna avstannat.

²³ I Kriminalvårdsrapporten (2016, s. 24, fotnot 4) nämns att statistikrutinerna i Danmark ändrats varför Danmarks fångtal ska tolkas med försiktighet. I tidigare rapporter från Kriminalvårdspåföljder nämns också ändringar av rutiner, vilket gör utvecklingen från och med 2008 något osäker. I NCS nämns ingen beräkningsproblematik, vilket gör den lämplig fram till 2008. Dock är utvecklingsmönstren lika i de två olika statistikällorna NCS och NS men mellan de olika NS-publikationerna finns det olika nivåer på data. Tolkningen av Danmarks tidsserie är att den går att jämföra med andra länder och över tid om man tolkar den grovt, det vill säga hur Danmarks fångpopulation förhåller sig till andra länder, liksom hur det övergripande utvecklingsmönstret ser ut.

Bakom de relativt lika nivåerna finns dock stora skillnader i hur stor andel av lagföringarna som leder till att ett fängelsestraff som döms ut i de olika länderna. I Finland låg denna andel runt 9 procent åren 2013–2014, medan den i Norge var 53 procent (Lappi-Seppälä 2016). Motsvarande andelar för Sverige och Danmark var 19 och 15 procent. Nyintaget är med andra ord mycket större i Norge än i de övriga länderna. Dessa skillnader kompenseras dock i viss mån genom att de straff som utdöms är betydligt kortare i Norge än i exempelvis Finland; samma år var genomsnittsstraffet 6 månader i Norge och över 12 månader i Finland (ibid.), vilket ger relativt samstämmiga nivåer överlag.

Figur 7. Fångpopulationen per 100 000 i hela befolkningen för de nordiska länderna 1950–2014. Källor: NCS (1950–2010) och NS (2011–2014). Island enbart NS (2002–2014). Danmark NS för åren 2008–2010.

Fångpopulationen i Norden har beskrivits i andra studier. En av dem som ägnat frågan stor uppmärksamhet är Lappi-Seppälä. I hans kapitel *Penal Policy in Scandinavia* samt *Nordic sentencing* (i Tonry 2007 och 2016) görs omfattande genomgångar av vad som kännetecknat och påverkat utvecklingen av fångpopulationen i de länder som är aktuella här. Som syns i figur 7 ovan visar utvecklingen i fångtalet stora likheter i de nordiska länderna under de senaste två-tre decennierna. Liknande trender och svängningar på det kriminalpolitiska området har också förekommit i samtliga länder. Lappi-Seppälä drar bland annat slutsatsen att gemensamt för alla länder är att de reformer som ökat fångpopulationen vanligen inriktat sig på specifika brottstyper (det som främst bidragit till ökningarna på 90- och 00-talen handlar om ökade straffsatser rörande de fyra brottsområdena alkohol-, narkotika-, vålds- och sexualbrott), medan de som minskat fångpopulationen varit mer generella till sin karaktär genom att de snarare gällt hela sanktionssystemet (till exempel införandet av alternativa påföljder som samhällstjänst och fotboja). Även Träskman (2015) identifierar användningen av fotboja som en av orsakerna till att fångtalen inte fortsatt att öka under det senaste decenniet.

Nyintagets versus strafftidernas påverkan i Finland, Danmark och Norge

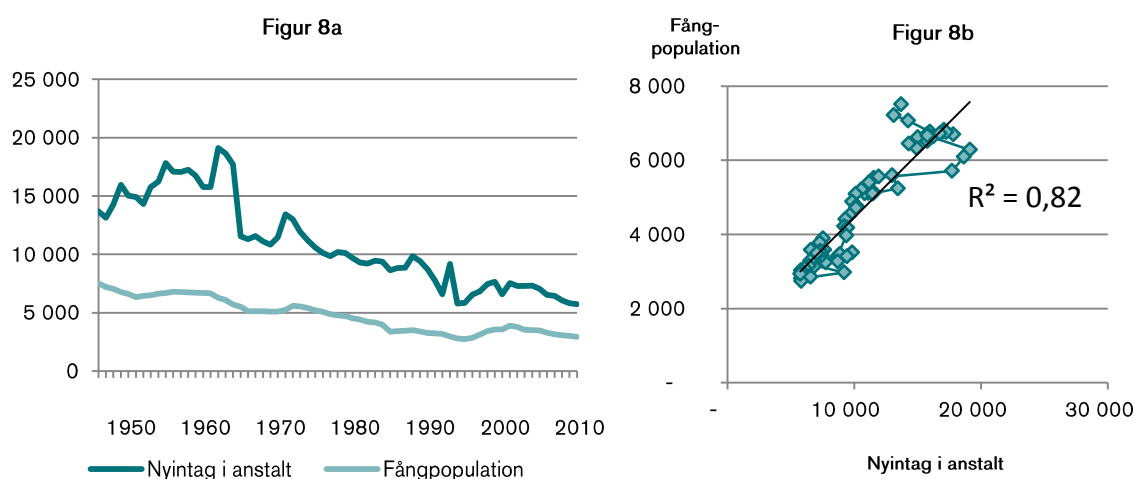
Finland

Nyintaget har en avgörande betydelse för fångpopulationen

Figur 8a visar utvecklingen av fångpopulationen och nyintaget i anstalt i Finland. Sett till hela perioden har de haft en liknande utveckling över tid, med undantag för de första åren fram till 1966. Nyintaget ökade mellan 1950 och 1966²⁴, medan fångpopulationen *minskade*. Därför är det rimligt att fångpopulationen påverkades av andra starkare inverkan faktorer än nyintaget under denna period. Perioden därefter, 1967–1998, minskade nyintaget och nådde en botten 1998. Samtidigt minskade fångpopulationen vilket tyder på att det minskade nyintaget lett till en minskad fångpopulation. Mellan 1998 och 2010 ökade nyintaget något, vilket också gäller fångpopulationen. Fångpopulationen har alltså efter 1966 utvecklats ungefär som nyintaget, vilket tyder på att nyintaget påverkat fångpopulationen, med undantag för perioden 1950–1966.

I figur 8b visas samvariationen mellan nyintaget och fångpopulationen. Diagrammet visar att nyintaget och fångpopulationen hänger ihop – när nyintaget ökar så ökar fångpopulationen (och vice versa). I figuren visas också en förklaringsgrad på 0,82, ett mycket högt värde, vilket visar att sambandet mellan faktorerna är mycket starkt. Dock finns det en liten del av variationerna (18 procent) som *inte* förklaras av variationer i nyintaget.

Figur 8a och 8b. Finland. Nyintag i anstalt och fångpopulationen. Linjediagram och punktdiagram. År 1950–2014. Källor: NCS (nyintag och fångpopulation 1950–2010), Brottspåföljmyndigheten i Finland (nyintag 2011–2014) samt NS (fångpopulation 2011–2014).

Fångpopulationen samvarierar inte med strafftiderna

I figur 9a visas den genomsnittliga utdömda strafftiden 1992–2014. Strafftiden²⁵ ökade mellan 1992 och 1996 samtidigt som fångpopulationen *minskade*. Fångpopulationen påverkades alltså inte under denna period av strafftiderna. År 1998 minskade strafftiden kraftigt vilket också fångpopulationen gjorde. Dock hade fångpopulationen minskat sedan lång tid tillbaka. Mellan 1999 och 2014 ökade strafftiden medan fångpopulationen först ökade (1999–2005) för att sedan minska (2005–2014). Sett över hela perioden 1992–2014 verkar inte svängningarna i

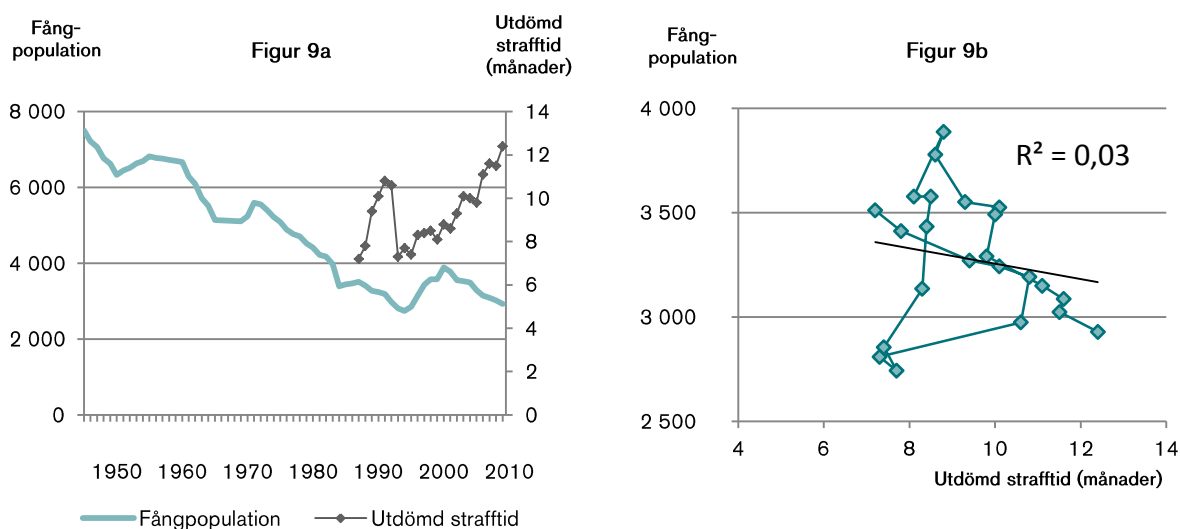
²⁴ Nyintaget ökade i linje med befolkningstillväxten. Nyintaget ökade i princip inte om man rensar för befolkningstillväxten.

²⁵ I Finlands fall ingår "supervised probationary freedom" i strafftiden men inte i fångpopulationsmättet. Därför kan "supervised probationary freedom" vara en möjlig osäkerhetsfaktor i analysen av hur fångpopulationen hänger ihop med strafftiden. För information om "supervised probationary freedom" se Brottspåföljmyndigheten (2016).

fångpopulationen hänga ihop med svängningarna i strafftiderna. Detta indikerar att fångpopulationen påverkats av något annat än strafftiderna, alternativt att samvariationen mellan strafftid och fångpopulation är väldigt svag. Vi vet från ovan att det troligen är nyintaget som övertrumfar strafftiden i påverkan på fångpopulationen.

Figur 9b visar samvariationen mellan strafftider och fångpopulation. Punkterna är spridda i diagrammet utan synligt mönster mellan punkterna. Samvariationen mellan strafftiden och fångpopulationen är således obefintlig, vilket visar sig i den ytterst låga förklaringsgraden ($R^2=0.03$).

Figur 9a och 9b. Finland. Fångpopulation (1950–2014) samt genomsnittligt utdömd strafftid (1992–2014). Källor: NCS (fångpopulationen 1950–2010), NS (fångpopulationen 2011–2014) och finska statistiska centralbyrån (strafftiden 1992–2014).

Sammanfattning

Analyserna visar att precis som fångpopulationen i stort har nyintaget minskat betydligt, och att fångpopulationens utveckling i mycket hög grad kan förklaras av nyintaget för Finlands del. Strafftiderna bedöms inte ha påverkat fångpopulationen, i alla fall inte under den perioden som det finns tillgängliga data och som analysen därmed täcker (1992–2014).

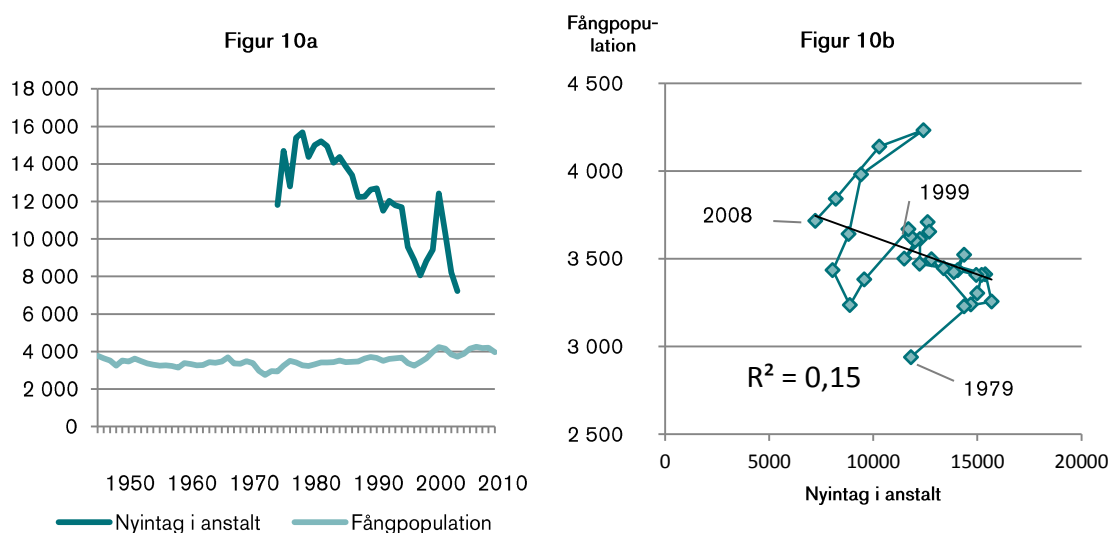
Danmark

Sambandet mellan fångpopulationen och nyintaget mycket svagt

Fångpopulationen i Danmark har varit relativt oförändrad över tid, vilket visas i figur 10a. Nyintaget ökade mellan 1979 och 1983, för att sedan minska fram till 2002. Denna minskning beror till stor del på en minskad användning av korta fängelsestraff som i stället ersattes med samhällstjänst (Lappi-Seppälä 2016). Det har troligen haft effekten att de utdömda fängelsestraffen i genomsnitt blivit längre, vilket bidragit till att fångpopulationen ändå varit relativt oförändrad fram till 2002. Fångpopulationen 1979–2002 kan alltså inte förklaras med ett ökat nyintag. Efter 2002 ökade nyintaget fram till 2005²⁶ för att sedan minska fram till 2008. Fångpopulationen visar på en liknande utveckling, först en ökning 2000–2004 följt av variation kring en förhållandevis stabil nivå. Fångpopulationen började dock minska före nyintaget. Förväntat hade varit att nyintaget först vänder, därefter vänder fångpopulationen efter några månaders/kvartals eller enstaka års fördröjning. Sett över hela tidsperioden²⁷ (1979–2008) har inte halveringen av nyintaget motsvarats av en halvering av fångpopulationen. Fångpopulationen har tvärtom ökat något, vilket tyder på att det finns andra faktorer som påverkat fångpopulationen.

I figur 10b visas samvariationen mellan nyintaget och fångpopulationen. Riktningen är intressant – ju större nyintag desto *lägre* fångpopulation. Riktningen är synbart ologisk då ett ökat nyintag borde återspeglas i en större fångpopulation. Sett till de senaste åren (1999–2008) är riktningen mer logisk – ju större nyintag desto högre fångpopulation. Denna synbart ologiska samvariation har att göra med att det finns andra faktorer som påverkar fångpopulationen. I figuren visas en förklaringsgrad på 0,15, ett lågt värde, vilket visar att sambandet mellan faktorerna är svagt. Hela 85 procent av svängningarna i fångpopulationen förklaras således av andra faktorer.

Figur 10a och 10b. Danmark. Nyintag i anstalt (1979–2008) och fångpopulationen (1950–2008). Linjediagram och punktdiagram. Källor: NCS (fångpopulation 1950–2010 resp. nyintag 1979–2008) och NS (fångpopulationen 2011–2014).

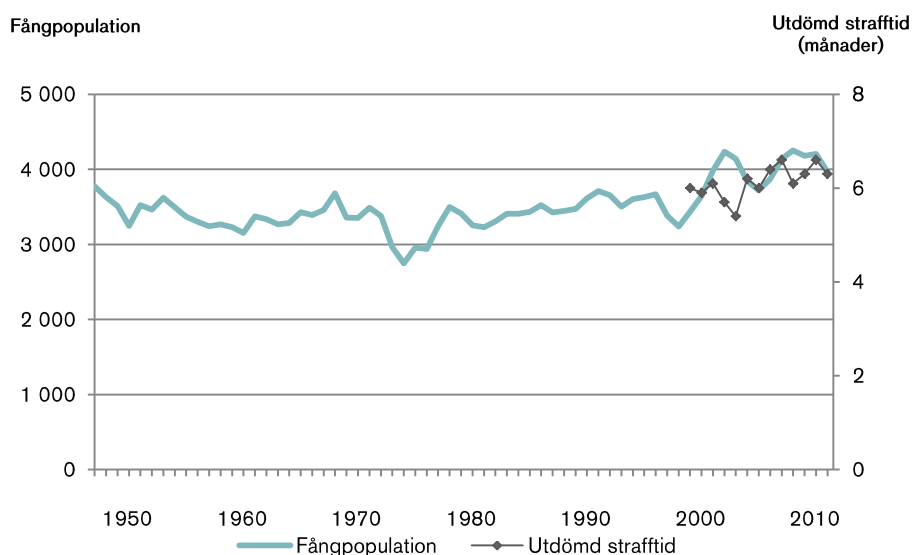
²⁶ Det höga nyintaget 2005 berodde på bearbetning av fängelsedombalanser (På danska: soningskø) på över 2 000 domar (Kriminalomsorgen 2010, s.14).

²⁷ Uppgifterna om nyintag har inte kunnat uppdateras med statistik om nyintag efter år 2008 då statistikrutinerna ändrats, vilket gjort statistiken inte helt jämförbar. Se t.ex. Kriminalomsorgen (2016, s.24, not 4).

Oklart i vilken grad strafftiderna påverkat fångpopulationen

Liksom för Finlands del finns inte några längre tidsserier över de genomsnittliga strafftiderna i Danmark. I figur 11 visas den genomsnittliga utdömda strafftiden endast för åren 2002–2014. Strafftiden ökade något under perioden, vilket också fångpopulationen gjorde, vilket indikerar att den ökade fångpopulationen, i alla fall sedan 2002, kan ha påverkats av längre strafftider. Mängden data är dock mycket liten vilket gör det svårt att belägga några historiska mönster.

Figur 11. Danmark. Fångpopulation (1950–2014) samt genomsnittligt utdömd strafftid (2002–2014). Källor: NCS (fångpopulation 1950–2008) och NS (fångpopulation 2009–2014 samt strafftid).

Sammanfattning

Analysen visar att fångpopulationen i Danmark inte kan förklaras med hjälp av nyintaget. Tyvärr har det inte varit möjligt att analysera strafftidens påverkan i och med att en tillräckligt lång tidsserie saknas. De ökade strafftiderna ser dock ut att avspeglar sig i en högre fångpopulation, i alla fall under perioden 2002–2014 då det finns tillgänglig data. I den mån inga övriga okända faktorer påverkat fångpopulationen borde dock den låga samvariationen för nyintaget och den mycket goda överensstämmelsen mellan utvecklingen av strafftiderna och fångpopulationen för de år som det finns data visa på att det främst är strafftiderna som drivit utvecklingen av fångpopulationen i Danmark.

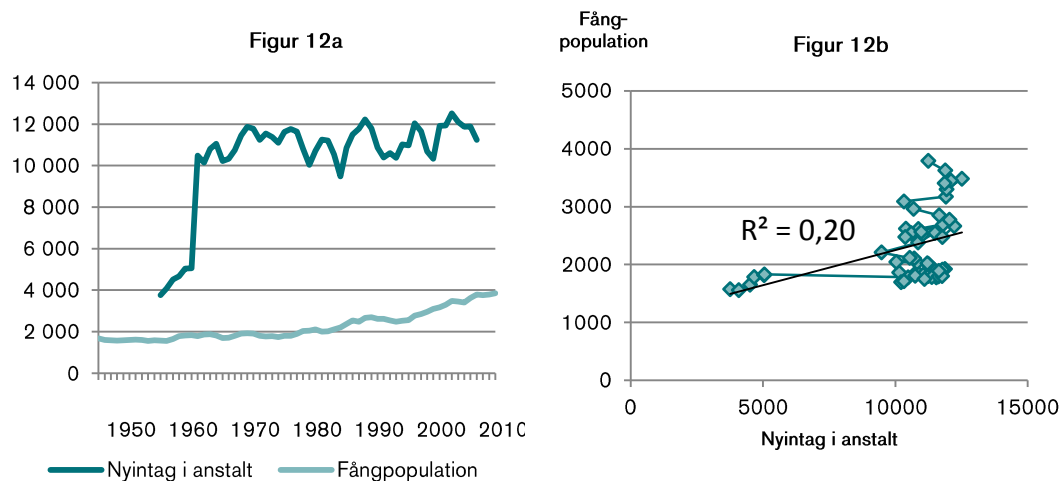
Norge

Fångpopulationen kan inte förklaras av nyintaget

I Norge ökade nyintaget²⁸ i anstalt kraftigt i mitten av 1960-talet, vilket visas i figur 12a. Mellan 1960 och 1974 tredubblades nyintaget (en stor del i detta var fördubblingen av nyintaget mellan åren 1965 och 1966 då *statistiken* över nyintagna kompletterades med häktade). Under samma period (1950–1974) ökade fångpopulationen – men bara svagt. Efter 1974 har nyintaget periodvis varierat lite upp och lite ned, men varit förhållandevis stabilt kring 10 000–11 000 nyintagna klienter årligen. Under samma period har fångpopulationen i princip fördubblats. Någon motsvarande ökning kan inte ses i uppgifter om hur nyintaget utvecklats. Ökningen i fångpopulationen förklaras således med andra faktorer än att nyintaget förändrats.

I figur 12b visas samvariationen mellan nyintaget och fångpopulationen. I figuren visas en förklaringsgrad på 0,20, ett lågt värde, vilket visar att sambandet mellan faktorerna är svagt, och det bekräftar därmed det som kunde anas redan vid en jämförelse mellan linjerna i figur 12a. Hela 79 procent av svängningarna i fångpopulationen förklaras av andra faktorer.

Figur 12a och 12b: Norge. Nyintag i anstalt²⁹ och fångpopulationen. År 1960–2011 resp. 1960–2014. Källor: NCS (fångpopulation 1950–2010) och NS (fångpopulationen 2011–2014) samt SSB (nyintaget 1960–2011).

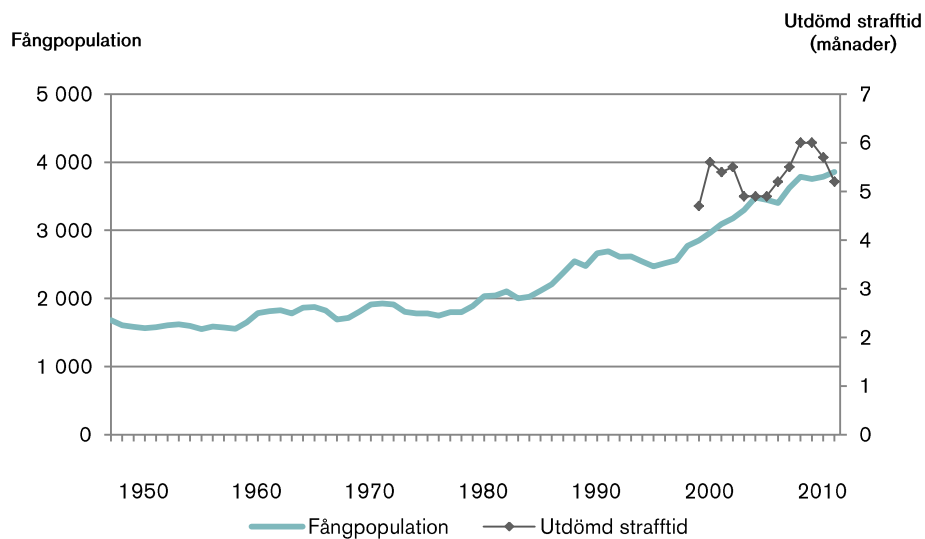
Oklart i vilken utsträckning strafftiderna påverkat fångpopulationen

I figur 13 visas den genomsnittliga utdömda strafftiden 2002–2014. De genomsnittliga strafftiderna varierar ganska mycket upp och ned, vilket gör att någon definitiv trend inte kan skönjas, även om det lutar åt att strafftiderna ökat något. Under samma period ökade fångpopulationen. Därmed kan eventuellt fångpopulationen hänga ihop med de ökade strafftiderna. Mängden data är dock mycket liten vilket gör det svårt att belägga några historiska mönster. Liksom för Danmark kan man dock misstänka, i relation till nyintagets begränsade förklaringsvärde, och med antagande om att det inte finns någon övrig faktor som är avgörande, att strafftiderna har en större påverkan på fångpopulationens utveckling även i Norge.

²⁸ Statistiken över nyintaget är taget från SSB, och definitionen över nyintaget är något annorlunda jämfört med nyintagsdefinitionen i NS och NCS. Elektronisk kontroll är medräknat i statistiken från och med år 2008 och häkte från och med 1965. Innan 1965 är siffrorna lägre vilket alltså möjligen beror på att häkte inte räknades med då.

²⁹ SSB:s statistik används för *nyintaget* då SSB menar att NCS ej använder uppdaterade siffror för Norge efter 1993. Nyintaget redovisas alltså utifrån SSB-data men bara fram till 2011 och inte perioden efter 2011, vilket har att göra med att SSB ändrade metoderna/beräkningssätten 2011, vilket gjorde att nyintaget innan metodförändringen inte är jämförbar med nyintaget efter förändringen. Fångpopulationssiffrorna har samma nivå och vågmönster i NS, NCS och SSB, vilket gör att resultaten är oberoende av vilken statistik för fångpopulationen i Norge som används.

Figur 13: Norge. Fångpopulation (1950–2014) samt genomsnittligt utdömd strafftid (2002–2014). Källor: NCS (fångpopulation 1950–2010) och NS (fångpopulationen 2011–2014) samt NS (strafftiden).

Sammanfattning

Analysen visar att fångpopulationens utveckling inte hänger ihop med ett ökat nyintag. Även här har dock dataunderlaget varit för litet för att belägga något samband mellan strafftid och fångpopulation. Det kan därför endast konstateras att det är troligt, men inte belagt, att de ökade strafftiderna har ett förklaringsvärde för utvecklingen av fångpopulationen i Norge.

Slutsatser

Ett av två syften med analysen har varit att identifiera i vilken utsträckning strafftiderna och nyintaget i anstalt påverkat fångpopulationen i Sverige under de senaste femtio åren. Resultaten visar att i Sverige har strafftiderna påverkat mest, men att nyintaget också haft en påverkan under vissa perioder. Liksom konstaterades inledningsvis, är detta viktig kunskap inte minst för Kriminalvårdens arbete med att försöka förutse framtida kostnader som kan uppkomma till följd av förändringar i beläggning och platsbehov. En lärdom är därför att särskilt ta i beaktande praxisförändringar och kommande förändringar i lagstiftningen som har bäring på just strafftiderna.

Det andra syftet med analysen har varit att undersöka vilka av de två nämnda faktorerna som påverkat fångpopulationens storlek i Finland, Norge och Danmark. Resultaten visar att Finland är det enda av de studerade länderna där nyintaget har en mycket stark påverkan på fångpopulationen. Däremot förklarar nyintaget en mycket begränsad del av fångpopulationens utveckling i Norge och Danmark. Tyvärr saknas data över hur strafftiderna utvecklats för Norge och Danmark, men givet utgångspunkten i studien att fångpopulationens storlek drivs av någon av de två undersökta faktorerna så borde rimligtvis strafftiderna ha en större betydelse i dessa länder.

Resultaten visar alltså att för samtliga undersökta länder utom Finland är det strafftiderna som har störst betydelse för utvecklingen i fångpopulationens storlek under perioden 1950–2014. Tidigare forskning visar dock att Finland utgör något av ett undantag i den bemärkelsen att man relativt nyligen genomdrivit en rad kriminalpolitiska reformer i syfte att bringa ner fångpopulationen, som tidigare legat mycket högt. En avgörande orsak till den tidigare stora fångpopulationen var att kriget mot Sovjetunionen och den efterföljande ekonomiska krisen ledde till utbredd kriminalitet som möttes med mycket hårda straff (Lappi-Seppälä 2000, 2007). Under de efterföljande decennierna skedde en betydande minskning vilket har att göra med decennier av kriminalpolitiska reformer som genomfördes för att minska fångpopulationen och harmonisera fångtalet med fångtalen i Sverige, Norge och Danmark (Lappi-Seppälä 2000, 2007). Medvetna politiskt beslutade reformer ledde alltså till en reducering av fångpopulationen från en jämförelsevis mycket hög nivå till en av de lägsta i Europa. I *Nordic sentencing* (Lappi-Seppälä 2016, s. 72–73) finns en omfattande lista på reformer i Finland som påverkat nyintaget. (Däribland nämns bland annat avkriminalisering av fylleri [1969], utökade möjligheter att döma till villkorlig dom och böter i stället för fängelse [1977], inskränkningar i när ungdomar kan dömas till fängelse [1989] och införandet av samhällstjänst [1992] som betydelsefulla.) Resultaten i analysen stöds därmed av att ett flertal reformer genomförts som främst påverkat fångpopulationen genom att minska nyintaget i anstalt.

I dag präglas de jämförda länderna av stora likheter när det gäller samhällsbyggen och krimi-

nalpolitiska förutsättningar i stort vilket troligtvis bidrar till de (numera) relativt sett små skillnaderna i fångpopulationen mellan länderna. Det ger skäl att i framtida studier följa om utvecklingen av fångpopulationen även i Finland i allt högre grad kommer att präglas av svängningar i strafftiderna på samma sätt som redan sker i de övriga länderna.

Fortsatta studier behövs om den senaste tidsperioden, om elektronisk övervakning och om häkte

En utgångspunkt i kortanalysen är att det finns samband som är giltiga över lång tid. För Sveriges del visar dock resultaten att under vissa perioder har nyintaget påverkat fångpopulationen i en inte obetydlig utsträckning. En sådan period infaller från slutet av 90-talet och fram till i dag. De senaste 20 åren har också kännetecknats av en inledande uppgång av fångpopulationen och därefter en nedgång. En fortsättningsstudie skulle därför lämpligen syfta till att göra en fördjupning i hur nyintag och strafftid påverkar fångpopulationen mer i detalj, men avgränsat till en mer aktuell tidsperiod.

Något som ligger utanför denna analys men som också kan vara föremål för ytterligare undersökning är tillämpningen och användningen av elektronisk övervakning (fotboja). Fotboja är i Sverige inte en självständig påföljd utan en verkställighetsform av fängelsestraff som Kriminalvården beslutar om efter ansökan av den dömda. Formellt har den lagförda personen alltså dömts till fängelse, men upptar inte någon plats i anstalt på grund av denna alternativa verkställighetsform. Under ett antal år då elektronisk övervakning blev vanligare blev det också en större diskrepans mellan antalet fängelsedömda och nyintaget. Antalet som får fotboja är också direkt avhängigt av hur många personer som får fängelsestraff på upp till sex månader, vilket är ett av kraven för att denna form av verkställighet ska komma i fråga. Framtida studier skulle behövas för att undersöka i hur hög grad användningen av elektronisk fotboja påverkar fångpopulationen givet förändringar i hur många som kan komma i fråga för påföljden. Hanteringen av fotboja skiljer sig också mellan länderna i Norden; i vissa fall är det en självständig påföljd, i andra en verkställighetsform, vilket försvårar jämförelser. Att utröna hur detta påverkar jämförbarheten i statistiken över fångpopulationen skulle också vara värdefullt.

Ett tredje område som skulle kunna vara föremål för fortsatta studier är i vilken grad som förändringar i användningen av häkte påverkar jämförbarheten i fångpopulations storlek både över tid och mellan länder. Antalet personer som sitter i häkte i väntan på huvudförhandling har ökat i de flesta av de nordiska länderna, och även detta kan bidra till en diskrepans mellan antalet fängelsedömda och fångpopulationen. I denna analys har häktesfrågan inte beaktats, men det finns alltså tecken på att det skulle kunna vara något som fått en allt större påverkan över tid. Antalet häktade och häktetiderna i relation till nyintaget skulle därför kunna undersökas närmare för att fastslå en eventuell påverkan på fångpopulationen.

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). Statistik över lagföringar uppdelat per brottskategorier. År 2010. Personer lagförda (dömda m.m.) för brott. Tabell ”Lagföringsbeslut efter huvudbrott och huvudpåföljd”. Uttagen 2017-03-14.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). Statistik över lagföringar uppdelat per brottskategorier. År 2010. Personer lagförda (dömda m.m.) för brott. Tabell ”Lagföringsbeslut efter huvudbrott och huvudpåföljd”. Uttagen 2017-03-14.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011*. Rapport 2012:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Narkotikabrottens hantering genom rättskedjan*. Kortanalys. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). *Skärpta straff för allvarliga våldsbrott. Utvärdering av 2010 års straffmättningsreform*. Rapport 2014:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2015a). *Livstidsdomar – utveckling och faktisk strafftid*. Kortanalys 2/2015. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2015b). *Kriminalstatistik 2014*. Rapport 2015:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Användningen av bötesstraff*. Kortanalys 4/2016. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). Statistik över utdömd strafftid. Personer lagförda (dömda m.m.) för brott. Tidsserie ”Domslut med påföljd fängelse fr.o.m. 1975”. Uttagen 2017-01-18.

Brottspåföljdmyndigheten (2014). *Statistics of the criminal sanctions agency 2014*. ISSN 2242-8291. Brottspåföljdmyndigheten i Finland.

Brottspåföljdmyndigheten (2016). Beskrivning av begreppet ”Supervised probationary freedom”,

<http://www.rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/release/supervisedprobationaryfreedom.html>. Uttaget 2016-08-30.

Dagens juridik (2016). *HD-praxis och lagändringar har fått effekt – längre fängelsestraff men färre fångar*. Artikel publicerad 2016-05-31.

Finska statistiska centralbyrån (2016). Statistik över genomsnittlig utdömd (fängelse)strafftid. Mail från Marja-Liisa Miluvouori 2016-06-03.

Von Hofer, H. (2003). Prison Population as Political Constructs: the Case of Finland, Holland and Sweden. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 4:1, s. 21–38.

Von Hofer, H., Lappi-Seppälä, T. och Westfelt, L. (2010). *Nordic Criminal Statistics 1950–2010*. Summary of a report. 8th revised edition. Report 2012:2. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Hyndman R., Athanasopoulos G. (2013). *Forecasting: principles and practice*. Melbourne: OTexts.

Institute for criminal policy research (2015). World Prison Population List eleventh edition. http://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/world_prison_population_list_11th_edition.pdf.

Kriminalvården (2015). KOS 2014. Kriminalvård och statistik. Norrköping: Kriminalvården.

Kriminalvården (2016a). <https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse>. Hämtat den 17 juni 2016.

Kriminalvården (2016b). KOS 2015. Kriminalvård och statistik. Norrköping: Kriminalvården.

Kriminalvården (2016c). Statistik om medelantal i anstalt för åren 1986, 1987 och 1988. Mail inkommet 2016-08-19 från Mikaela Damsten, Statistisk support, Kriminalvården.

Kriminalomsorgen (2008). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Norge og Sverige 2002–2006*. Oslo: Kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen (2010). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 2004–2008*. Oslo: Kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen (2012). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 2006–2010*. Köpenhamn: Kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen (2014). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 2008–2012*. Köpenhamn: Kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen (2016). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 2010–2014*. Köpenhamn: Kriminalomsorgen.

Lahti, R. (2000). Om den nordiska kriminalpolitikens utveckling. I: *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, årg. 87, nr. 3.

Lappi-Seppälä, T. (2000). The Fall of the Finnish Prison Population. I: *Journal of Scandinavian*

- Studies in Criminology and Crime Prevention*.1:1, s. 27–40.
- Lappi-Seppälä, T. (2000). Penal Policy in the Nordic Countries 1960–2010. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 13:sup1, s. 85–111.
- Lappi-Seppälä, T. (2007). Penal Policy in Scandinavia. I: Tonry, M., (red.), *Crime, Punishment and Politics in Comparative Perspective*. Chicago: University press.
- Lappi-Seppälä, T. (2011). Explaining imprisonment in Europe. I: *European Journal of Criminology* 8(4):303–328.
- Lappi-Seppälä, T. (2016). Nordic sentencing. I: Tonry M., (red.), *Crime and Justice*, vol. 45. Chicago: The University of Chicago Press, s. 17–82.
- Lenke L., (1989). *Alcohol and criminal violence: Time series analysis in a comparative perspective*.
- NJA (2011). Straffvärdebedömning i narkotikamål (mefedron). NJA 2011 s. 357.
- Proposition 1982/83:85. Om ändring i brottsbalken m.m. (villkorlig frigivning och kriminalvård i frihet m.m.).
- Proposition 1992/93:4. *Om villkorlig frigivning m.m.*
- Proposition 2009/10:147. *Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.*
- Statistiska centralbyrån, SCB (1984). Rättsstatistisk årsbok 1983.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1991). Rättsstatistisk årsbok 1990.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1994). Rättsstatistisk årsbok 1993.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2016). Befolkningsutveckling 1900–2015 och prognos 2016–2060.
http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningsframskrivningar/Befolkningsframskrivningar/14498/14505/Aktuell-befolkningsprognos/Sveriges-framtida-befolkning-20152060/273426/. Hämtat: 2016-06-16.
- Statistisk Sentralbyrå, SSB. Statistik om nyintag i anstalt 1960–2011. ”Noen hovedresultater fra statistikk over fengslinger. 1960-2011”.
<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/fengsling/aar/2013-04-23?fane=tabell&sort=nummer&tabell=108912>
- Tham, H. (1995). Från behandling till straffvärde. Kriminalpolitik i en förändrad välfärdsstat. I: Victor, D. (red.) *Varning för straff: Om vådan av den nyttiga straffrätten*. Stockholm: Fritzes.
- Tonry, M. (2007). *Crime, Punishment and Politics in Comparative Perspective*. Chicago: University press.
- Träskman P.-O. (2015). Brottslighet och brottskontroll i Finland och de andra nordiska länderna: Banbrytare eller efterslänrare? I: *Nordisk tidskrift för Kriminalvidenskab*. 2015–102. Nr 2.

Victor, D. (1995). *Varning för straff: Om vådan av den nyttiga straffrätten*. Stockholm: Fritzes.

World bank (2016). Population total, <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>.
Hämtat: 2016-06-16.

Bilagor

Bilaga 1. Förteckning över lagstiftnings- och policyförändringar i Sverige från sent 60-tal till mitten på 00-talet.

Tabell 1: Förteckning över lagstiftnings- och policyförändringar i Sverige från sent 60-tal till mitten på 00-talet. Tabellen är kopierad från Lappi-Seppäläs kapitel Nordic sentencing (2016) i *Crime and Justice* vol. 4 s. 72–77. (red. Tonry) och används med tillstånd av författaren.

TABLE A1
(Continued)

Direction and impact	Year	Reform	Main Area	
			Sanctions	Offences
-	1970	Decriminalization moral offenses (including abortion)		x
-	1973	Discount rules for time served in remand	x	
-	1974	Revocation of parole restricted	x	
-	1976	Aggravated penalty scales for recidivism abolished	x	
-	1976	Breaking and entering defined as ordinary theft (and not aggravated theft)		x
-	1977	Plan: new sanction system based on proportionality	x	
-	1977	Decriminalization of public drunkenness		x
+	1978	Stiffer penalties for child pornography		x
-	1979	Experiment on contractual treatment	x	
+	1980	Stiffer penalties for child pornography		x
-	1980	Extending probation as an alternativ to imprisonment	x	
-	1980	Restrictions on the use of imprisonment for juveniles under 21	x	
-	1981	Preventive detention abolished	x	
-	1982	Minimum time before parole 3 months to >2 months, revocation of parole	x	
+	1981	Domestic violence under public prosecution		x
--	1983	Release on parole after half	x	
--	1983	Fine default abolished	x	
+	1984	Stiffer penalties for sex crimes and broader definition of rape		x
+	1985	Stiffer penalties for drug offences		x
+	1985	Stiffer penalties for video violence		x

		Plan: prison committee (SOU 1988:13-15): overall reduction of penalty levels	x	
+	1986			
	1988	Nonprosecution for juveniles restricted	x	
-	1988	Contractual treatment stabilized	x	
-	1989	Sentencing reform (neoclassicism)	x	
-	1990	Experiment on community service	x	
-	1990	Drunk driving limit from 0.5 to 0.2‰; restrictions for imprisonment		x
+	1993	Stiffer penalties for severe violence and sexual offences		x
+	1993	Stiffer penalties for drug offenses, doping criminalization		x
++	1993	Abolishing halftime release on parole	x	
+	1994	Aggravated drunk driving 1.2 to >1,0‰, increased maximum penalty		x
-	1994	Experiment with electronic monitoring	x	
+	1998	Criminalization of the possession of child pornography		x
+	1998	Criminalization of the use of prostitution services		x
+	1999	New (residential) juvenile penalty	x	
--	1999	Electronic monitoring for enforcement of maximum 3-month prison sentences	x	
--	1999	Community service, extension and stabilization	x	
-	2001	Experiment on electronic monitoring in parole phase	x	
--	2005	Electronic monitoring expanded to 6 months parole experiment stabilized	x	
-/+	2007	New youth sanctions (restricting use of fines, expanded social work interventions)	x	
+	2010	Stalking criminalized		x
+++	2010	Increasing penalties for serious violence		x
++	2010	Increasing role of recidivism in sentencing		x
++	2014	More life sentences for murder		

Bilaga 2. Alternativa modeller och alternativ definition på fångpopulationen

I kortanalysen används en specifik modell som presenteras här tillsammans med några alternativa modeller. Modellerna som presenteras här är välutformade³⁰ och kan alltså ses som alternativa. Även fler modeller har testats men de anses inte hålla lika hög kvalitet. De olika modellerna kan också ses som diverse test av modellens känslighet med avseende på teknisk utformning, fångpopulationsdefinition liksom vilken tidsperiod som används. Först visas alternativa modeller (på samma dataunderlag som tidigare) och sedan en alternativ definition på fångpopulationen inklusive nya modeller. Datamaterialet som ligger till grund för modellerna presenteras i bilaga 6.

Alternativa modeller över fångpopulationen

I tabell 1 redovisas tre olika modeller. Först användes ett mindre datamaterial där tidsförskjutningar på upp till fyra år testades, vilket ledde till att modell 1 identifierades. Utifrån datamaterialet 1968–2014 visade det sig att modell 1 hade korrekt residualdiagnostik och god statistisk anpassning. I och med att tidsförskjutningarna inte var större än maximalt ett år blev det möjligt att utvidga datamaterialet. Modell 2 var den första godtagbara modellen som grundas på detta större datamaterial (1966–2014). Denna modell innehöll ytterligare en så kallad residual-komponent (MA(2)) men är i övrigt oförändrad jämfört med modell 1. Därefter gjordes ytterligare en modell (modell 3) som blev den slutliga modellen. Modell 2 skiljer sig från modell 3 då det görs olika antaganden om tidsförskjutna effekter. I modell 2 antas nyintaget ha en tidsförskjuten effekt på ett år, det vill säga första året ändras nyintaget och först nästa år ändras fångpopulationen. Modell 3 antar i stället att nyintaget påverkar fångpopulationen med en direkt effekt, det vill säga nyintaget ändras samma år som fångpopulationen ändras. I detta fall är det mer logiskt att fångpopulationen ändras samtidigt som nyintaget ändras, vilket är ett argument (tillsammans med modellenanpassning och residualdiagnostik) till att välja modell 3.

Jämförs de olika modellerna kan man bland annat se att parametern för straffidsvariabeln är relativt stabil, den ändrar i princip inte värde mellan modellerna, vilket gör att den kan anses som robust (icke-föränderlig). Även parametern för nyintaget är relativt stabil i och med att den bara i liten grad ändras mellan modellerna. Dock har nyintaget en statistiskt signifikant påverkan på 5 % -nivån i modell 1, men inte signifikant påverkan i modell 2 och 3.

Samtliga modeller har undersökts med hjälp av diverse residualplottar (redovisas inte här). Modellerna är specificerade korrekt vad gäller normalfördelning (Sapiro-Wilk testet i tabell 1). Även autokorrelations- och de partiella autokorrelationsfigurerna indikerar att autokorrelation inte är problematiskt i modellerna. Dock uppvisar Ljung-box testet i tabellen flerstegs autokorrelation för samtliga modeller. Denna eventuella flerstegs autokorrelation har accepterats då även ytterligare AR- eller MA-komponenter riskerar att överanpassa modellen, det vill säga göra den väl komplex. En överanpassad modell ökar risken för skevt skattade parametrar.

Vidare är Mean percentage error (MPE) ett mått som undersöker om modellen systematisk över- eller underskattar den faktiska fångpopulationen. En bra modell ska varken över- eller underskatta. Om måttet är nära noll över- eller underskattar inte modellen. Samtliga modellers skattningar är relativt korrekt skattade med MPE nära noll. Vidare är Mean absolute percentage error (MAPE), Bayesian information criterion (BIC), Akaike's information criterion (AIC) och Akaike's information criterion, korrigerat för antalet observationer (AICc) olika anpassningsmått, för att avgöra hur bra modellen anpassar sig på det faktiska datamaterialet. Modell 1 anpassar sig bättre på datamaterialet än modell 3 oavsett vilket anpassningsmått som används. Dock används modell 3 då det är mer logiskt att nyintaget har en direkt effekt på fångpopulationen. Modell 3 innehåller dessutom i mindre utsträckning flerstegs autokorrelation än

³⁰ Definierat som god residualdiagnostik och relativt hög statistisk anpassning.

modell 1, vilket också är en motivering till att välja modell 3.

Tabell 1. Modeller över fångpopulationen (medelantal i anstalt och häkte). Modellspecifikation, test och diverse mått.

Variabel	Modell 1	Modell 2	Modell 3 (använd modell)
Intercept	466	1 057	988
Nyintag, direkt effekt			0.073(*)
Nyintag, tidsförskjuten 1 år	0.081*	0.065	
Strafftid, tidsförskjuten 1 år	618***	556***	552***
AR(1)			
MA(1)	0.574***	0.819***	0.851***
MA(2)		0.416***	0.406***
Shapiro-Wilk (p-värde)	0.70	0.96	0.95
Ljung-Box ³¹ (p-värde)	<0.001	0.010	0.019
MPE	-0.45	-0.37	-0.39
MAPE	4.34	3.91	3.83
BIC	686.6	707.9	706.4
AICc	678.8	698.6	697.1
AIC	677.3	696.6	695.1
Tidsperiod	1968–2014	1966–2014	1966–2014

Signifikanskod: 0 **** 0.001 *** 0.01 ** 0.05 (*) 0.1 ' ' 1

Alternativ definition på fångpopulationen (och alternativa modeller)

I kortanalysen definieras fångpopulationen som medelantalet i anstalt och häkte. Nyintag och strafftid används som två olika förklaringsfaktorer. Dock kan det finnas andra orsaker till att fångpopulationen varierar, till exempel variationer i häktade med frigivningsbeslut eller variationer i häktade med frivårdspåföljd. Därför testades en alternativ definition – *medelantal klienter i anstalt*. Denna definition skiljer sig från ovanstående definition på så sätt att häktade inte är medräknade. Måttet har fördelen att det enbart beaktar fängelsestraff i häkte och således inte påverkas av häktade som inte får en fängelsedom. Måttet inkluderar dock inte fängelsestraff som helt avtjänas i häkte eller att fängelsedomda ofta avtjänar en viss del av sitt fängelsestraff i häkte. Dessutom är datamaterialet betydligt kortare (1986–2014), vilket minskar precisionen i skattningarna och generaliserbarheten till ”över lång tid”.

I tabell 2 redovisas två modeller där modell 4 var den första godtagbara. Den stora skillnaden mellan modellerna är att modell 4 innehåller ett års tidsförskjuten effekt av nyintaget till skillnad från modell 5 som innehåller en direkt effekt. Modell 5 förordas framför modell 4 bland annat eftersom det är logiskt med en direkt effekt.

Samtliga modeller har undersökts med hjälp av diverse residualplottar. Modellerna är korrekt specificerade vad gäller normalfördelning (Sapiro-Wilk testet i tabellen). Även autokorrelations- och de partiella autokorrelationsfigurerna (redovisas inte i rapporten förutom för den valda modellen) indikerar att autokorrelationen i serierna är innanför konfidensbanden. Dessutom varnar inte Ljung-box testet för flerstegs autokorrelation.

Jämförs modell 4 och 5 med modellerna 1–3 ovan framkommer det att strafftiderna även här har en positiv och signifikant påverkan (5 %-nivån) på fångpopulationen och att nyintaget har en positiv effekt på fångpopulationen. Nyintaget har en statistiskt signifikant (5 %-nivån) påverkan på fångpopulationen för modell 5 men inte för modell 4.

Modellerna för det alternativa fångpopulationsmättet skiljer sig alltså från fångpopulationsmättet som används i rapporten (medelantal i *häkte och anstalt*). Nyintaget skattas betydligt starkare vid det alternativa måttet, vilket kan illustreras med ett exempel. Nyintaget har ökat kraftigt vid två tillfällen (1950–1968 och 1974–1988) och minskat vid ett tillfälle (1988–1997). Exempelvis minskade nyintaget från ca 16 000 klienter till ca 9 000 klienter mellan 1988 och

³¹ Lagglängd om 10 observationer vald enligt rekommendation i Hyndman & Athanasopoulos (2013).

1997, vilket är den största förändringen av nyintaget under perioden modellen är skattad på. Det minskade nyintaget på 9 000 klienter motsvarar alltså enligt modellen (modell 5) en minskning av fångpopulationen med 1 260 klienter ($-9\,000 \cdot 0.141 = -1\,260$). Detta bör jämföras med hur strafftiden inverkat på den alternativa fångpopulationen. Från och med mitten på 80-talet fram till i dag har strafftiderna ökat med fyra månader, från fem månader till nio månader. Dessa fyra månaders ökade strafftid motsvarar alltså enligt modellen en ökning av den alternativa fångpopulationen med 940 klienter ($4 \cdot 235 = 940$). Under denna tidsperiod påverkade nyintaget den alternativa fångpopulationen ungefär lika mycket som strafftiden påverkade. Detta skulle kunna tolkas som att viss del av, eller hela, fängelsestrafftiden avtjänas i häkte. En tolkning kan vara att strafftidens bidrag till fångpopulationen är mindre då en del av strafftiden kan avtjänas i häkte, vilket inte fångas upp av det alternativa måttet. Detta kan i sin tur göra att nyintagets bidrag till fångpopulationen ser större ut än det faktiskt är. Ett annat sätt att tolka resultaten är att nyintaget har haft ungefär lika stor inverkan som strafftiderna. Ytterligare en invändning är att modellerna baseras på *olika tidsperioder*: fångpopulationen görs på tidsperioden 60-talet fram till 2014 medan den alternativa fångpopulationen görs på perioden 1986–2014, vilket alltså kan påverka resultaten. Det kan alltså vara så att nyintaget påverkar fångpopulationen olika mycket under olika tidsperioder.

Tabell 2. Modeller över det alternativa fångpopulationsmättet (medelantal i anstalt). Modellspecifikation, test och diverse mått.

Variabel	Modell 4	Modell 5
Intercept	436	459
Nyintag, direkt effekt		0.141***
Nyintag, tidsförskjuten 1 år	0.071(*)	
Strafftid, tidsförskjuten 1 år	389***	234.9**
AR(1)		0.958***
MA(1)	0.646***	
MA(2)		
Shapiro-Wilk (p-värde)	0.77	0.15
Ljung-Box ³² (p-värde)	0.12	0.074
MPE	0.21	-0.68
MAPE	3.70	2.61
BIC	N/A	N/A
AICc	N/A	N/A
AIC	392.9	379.0
Tidsperiod	1986–2014	1986–2014
Signifikanskoder: 0 **** 0.001 *** 0.01 ** 0.05 * (*) 0.1 ' ' 1		

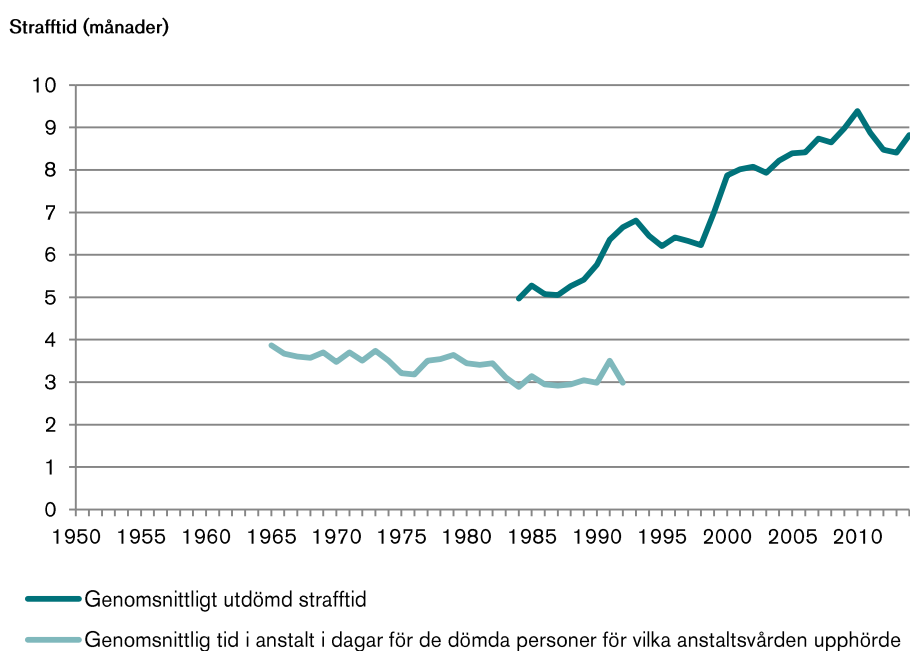
³² Lagglängd om 10 observationer vald enligt rekommendation i Hyndman & Athanasopoulos (2013).

Bilaga 3. Jämförelse av strafftidsmått

I kortanalysen görs en uppräknig av faktiska strafftider till utdömda strafftider för perioden 1965–1983, vilket eventuellt kan innebära en osäkerhet i analyserna. Analysen bygger alltså på ett antagande om att det finns ett starkt samband mellan dessa två. Innebörden av detta är att den procentuella utvecklingen och vågmönstret (i alla fall grovt sett) bör vara samstämmigt mellan kurvorna.

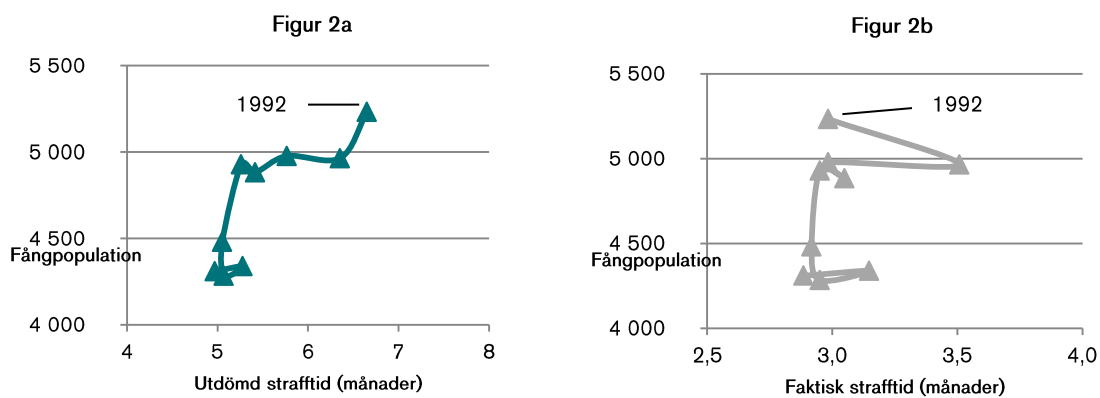
I figur 1 redovisas två olika strafftidsmått, den ena kurvan är *faktiskt avtjänade* strafftider (”Genomsnittlig tid i anstalt i dagar för de dömda personer för vilka anstaltsvården upphörde”) medan den andra är genomsnittligt *utdömda* strafftider. Kurvorna följer varandra för perioden där de överlappar (1984–1992), och vågmönstren är ungefär likadana och de procentuella förändringarna är ungefär likadana.

Figur 1. Utdömd och faktisk strafftid. Källor: Faktisk strafftid (SCB (1985), SCB (1991) och SCB (1994)) och utdömd strafftid. (Brå (2017)).

I figur 2a och 2b visas hur respektive strafftidsmått (utdömda resp. faktiska strafftider) hänger ihop med fångpopulationen. Resultatet är att samvariationen mellan strafftid och fångpopulation är relativt oberoende av vilket strafftidsmått som används, speciellt om år 1992 exkluderas från jämförelsen.

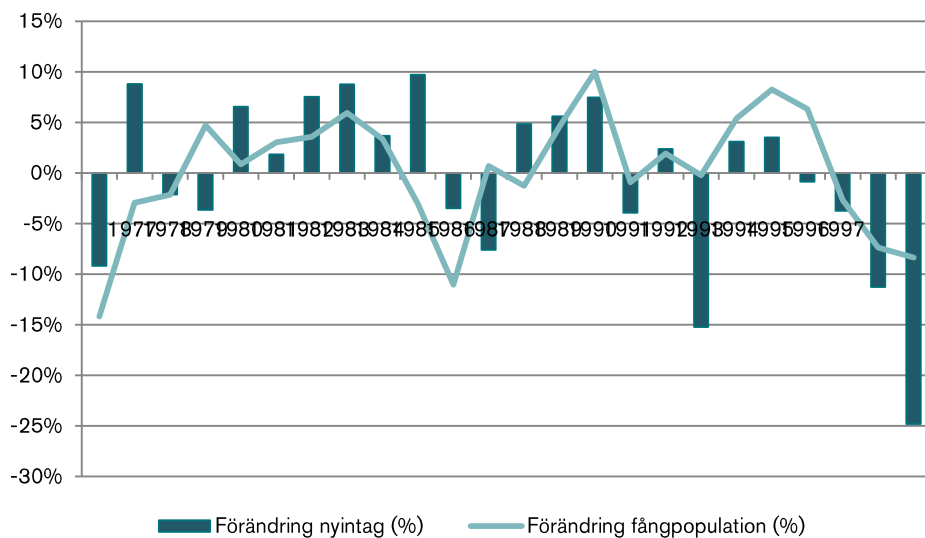
Figur 2a och 2b. Hur utdömd strafftid resp. faktisk strafftid hänger ihop med fångpopulationen. Period där det finns uppgifter om både utdömd och faktisk strafftid (1984–1992).

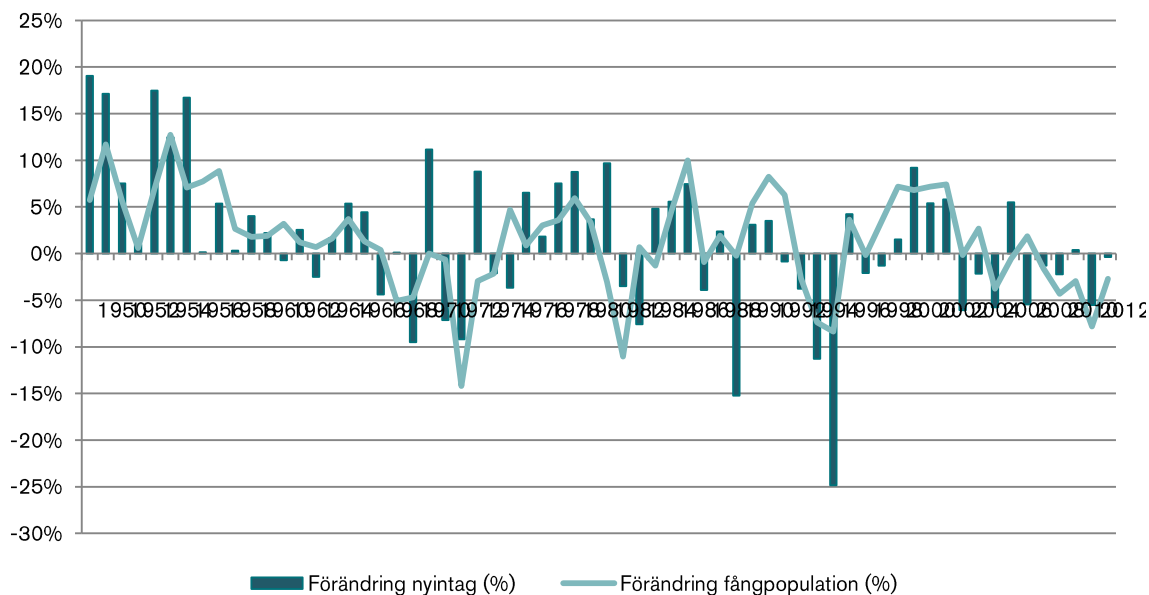
Bilaga 4. Procentuell förändring av nyintaget och procentuell förändring av fångpopulationen

När man studerar förändringar i nyintaget och fångpopulationen i stället för nivåer rensas trenderna i respektive serie bort. Figurerna nedan visar att *svängningar* i fångpopulationen följer *svängningar* i nyintagen. Figur 1 uppvisar en förklaringsgrad (R^2) på 0.30 och figur 2 en förklaringsgrad på 0.40, vilket innebär viss samvariation mellan förändringar i nyintaget och förändringar i fångpopulationen. Det gäller såväl för mittenperioden 1977–1997 och hela perioden (1950–2014).

Figur 1. Procentuell förändring av nyintaget och procentuell förändring av fångpopulationen. Perioden 1977–1997.

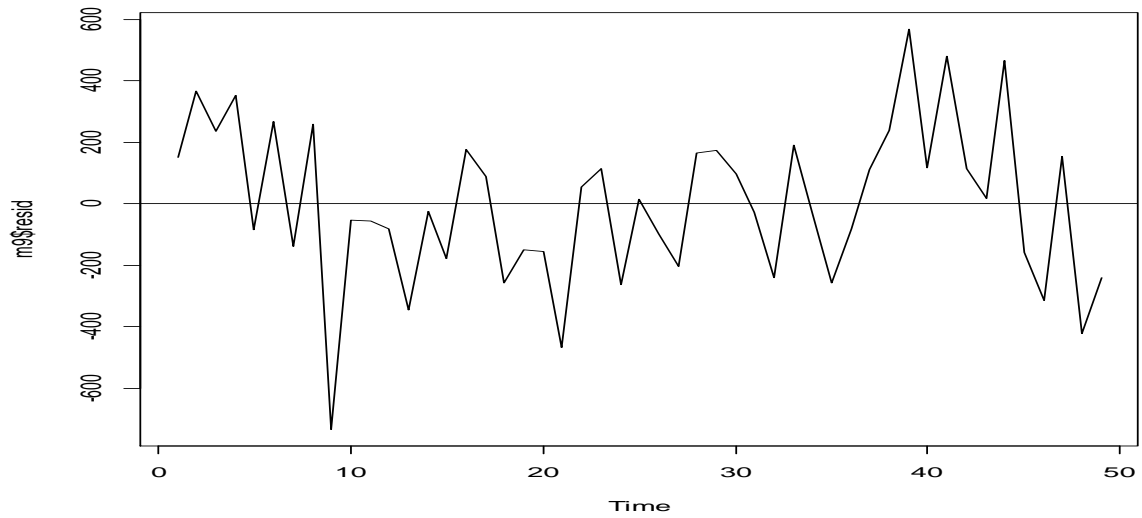

Figur 2. Procentuell förändring av nyintaget och procentuell förändring av fångpopulationen. Perioden 1950–2014.

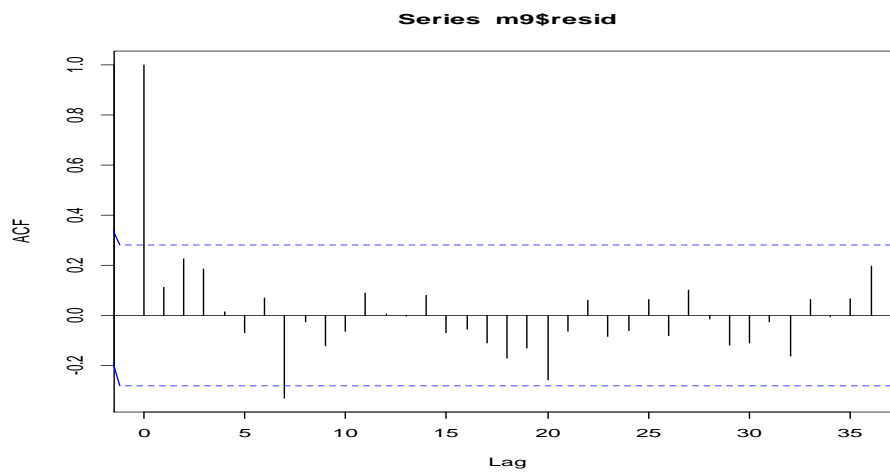

Bilaga 5. Residualdiagnostik

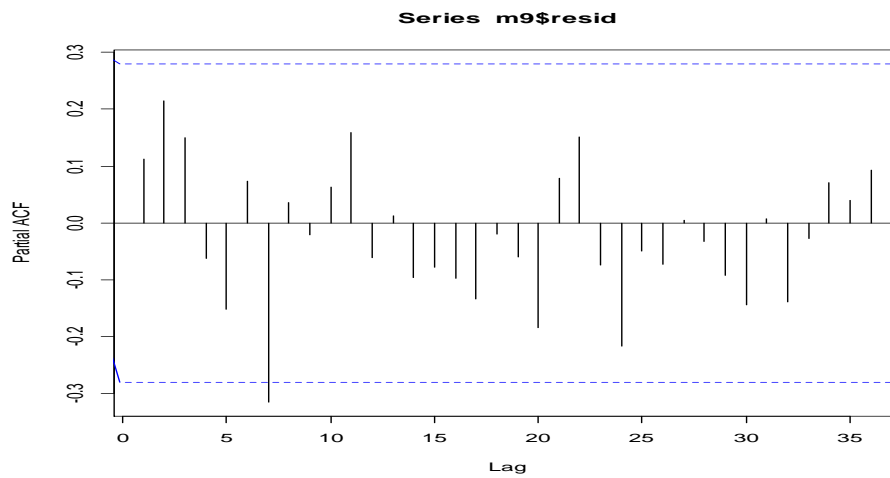
Figur 1. Plott över residualer per år.

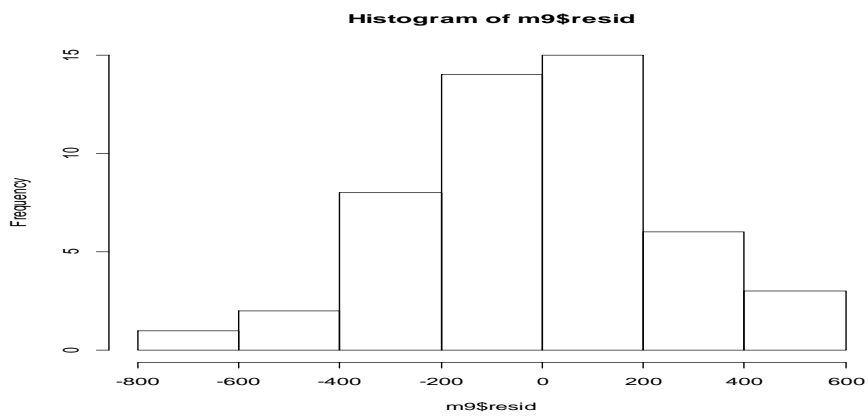
Figur 2. Autokorrelationsdiagram.

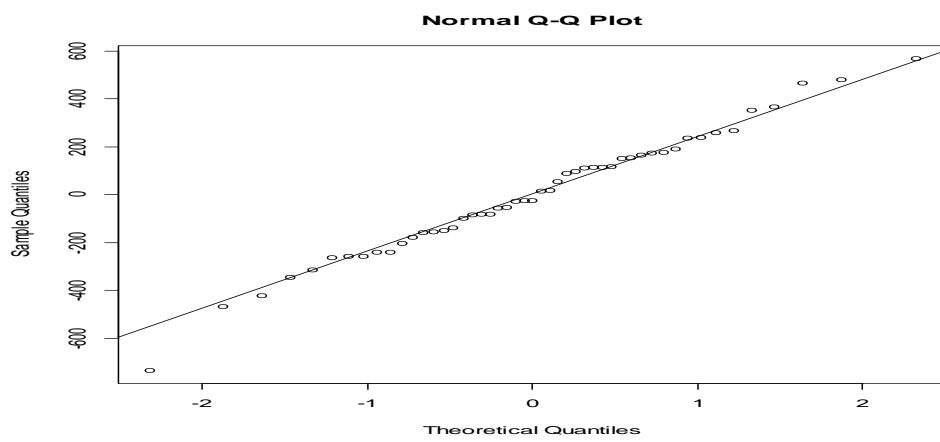
Figur 3. Partiell autokorrelationsdiagram.

Figur 4. Histogram över residualer.

Figur 5. Normalfördelningsplott.

Bilaga 6. Datamaterial som används vid modellerna.

Tabell 1. Datamaterial som används vid modellerna 1–3 i bilaga 2.

År	Fång- population	Nyintag	Strafftid*
1965	5 159	11 297	5,803
1966	5 243	11 482	5,508
1967	5 438	12 096	5,410
1968	5 509	12 631	5,361
1969	5 530	12 075	5,557
1970	5 250	12 088	5,213
1971	5 004	10 939	5,557
1972	5 004	12 160	5,262
1973	4 972	11 293	5,607
1974	4 266	10 255	5,262
1975	4 140	11 157	4,820
1976	4 051	10 920	4,770
1977	4 242	10 521	5,262
1978	4 278	11 208	5,311
1979	4 407	11 414	5,459
1980	4 564	12 272	5,164
1981	4 835	13 346	5,115
1982	4 996	13 835	5,164
1983	4 844	15 177	4,672
1984	4 309	14 647	4,972
1985	4 339	13 535	5,278
1986	4 283	14 188	5,072
1987	4 481	14 980	5,053
1988	4 929	16 098	5,262
1989	4 883	15 467	5,417
1990	4 977	15 833	5,766
1991	4 965	13 422	6,356
1992	5 233	13 836	6,653
1993	5 664	14 321	6,812
1994	6 021	14 198	6,450
1995	5 861	13 664	6,204
1996	5 428	12 123	6,411
1997	4 974	9 112	6,328
1998	5 156	9 497	6,224
1999	5 147	9 300	7,004
2000	5 326	9 178	7,875
2001	5 708	9 317	8,013
2002	6 097	10 173	8,073
2003	6 535	10 721	7,933

2004	7 020	11 343	8,220
2005	7 008	10 656	8,391
2006	7 196	10 428	8,414
2007	6 925	9 829	8,737
2008	6 884	10 370	8,650
2009	7 012	9 805	8,979
2010	6 902	9 679	9,385
2011	6 605	9 463	8,878
2012	6 411	9 500	8,476
2013	5 909	8 975	8,408
2014	5 749	8 943	8,819

* Strafftiden är *utdömda* strafftider 1984–2014. För perioden 1965–1983 har den faktiska strafftiden räknats om till utdömd strafftid. Se mer under definitioner av strafftiden i inledningskapitlet.

Tabell 2. Datamaterial som används vid modellerna 4–5 i bilaga 2. Notera att siffrorna över nyintag och strafftid är identiska med motsvarande siffror i tabell 1 ovan.

År	"Alternativ" fångpopulation	Nyintag	Strafftid
1965		11 297	5,803
1966		11 482	5,508
1967		12 096	5,410
1968		12 631	5,361
1969		12 075	5,557
1970		12 088	5,213
1971		10 939	5,557
1972		12 160	5,262
1973		11 293	5,607
1974		10 255	5,262
1975		11 157	4,820
1976		10 920	4,770
1977		10 521	5,262
1978		11 208	5,311
1979		11 414	5,459
1980		12 272	5,164
1981		13 346	5,115
1982		13 835	5,164
1983		15 177	4,672
1984		14 647	4,972
1985		13 535	5,278
1986	3 161	14 188	5,072
1987	3 272	14 980	5,053
1988	3 571	16 098	5,262
1989	3 574	15 467	5,417
1990	3 621	15 833	5,766
1991	3 582	13 422	6,356

1992	3 701	13 836	6,653
1993	4 001	14 321	6,812
1994	4 349	14 198	6,450
1995	4 327	13 664	6,204
1996	4 045	12 123	6,411
1997	3 593	9 112	6,328
1998	3 573	9 497	6,224
1999	3 596	9 300	7,004
2000	3 712	9 178	7,875
2001	3 892	9 317	8,013
2002	4 121	10 173	8,073
2003	4 452	10 721	7,933
2004	4 773	11 343	8,220
2005	4 847	10 656	8,391
2006	4 829	10 428	8,414
2007	4 676	9 829	8,737
2008	4 687	10 370	8,650
2009	4 667	9 805	8,979
2010	4 561	9 679	9,385
2011	4 503	9 463	8,878
2012	4 357	9 500	8,476
2013	4 020	8 975	8,408
2014	3 874	8 943	8,819
2015	3 801		

* Strafftiden är *utdömda* strafftider 1984–2014. För perioden 1965–1983 har den faktiska strafftiden räknats om till utdömd strafftid. Se mer under definitioner av strafftiden i inledningskapitlet.